

Textová zpráva
- Pracovní verze (část textu)

Rekreační lesopark Mlynářka Sezemice

Obsah

1.	Úvod	4
1.1	Řešené území	4
2.	Historie	5
1.2	Historie Sezemice	5
1.2.1	Pravěk	5
1.2.2	Středověk	6
1.3	Významné památky a instituce sezemické historie	9
1.3.1	Klášter	9
1.3.2	Kostel Nejsvětější Trojice	10
1.3.3	Zvonice	12
1.3.4	Fara	12
1.3.5	Mlýn	13
1.3.6	Škola	13
1.4	Historie Sezemice v obrazech	15
1.5	Historie řešené lokality	24
1.6	Historie okolní krajiny	31
3.	Současnost	33
1.7	Širší vztahy v současnosti	33
1.7.1	Dopravní napojení	33
1.7.2	Pohyb a trasy pohybu	34
1.7.3	Bezprostřední okolí	35
1.8	Současný stav řešené lokality	40
1.8.1	Cestní síť	40
1.8.2	Zeleň	40
1.8.3	Využití	44
1.9	Limity území	47
1.9.1	Územní plán	47
1.9.2	Záplavová území	51
1.9.3	Inženýrské sítě	53
4.	Východiska návrhu	55
1.9.4	Představy a požadavky na využití plochy	55
1.9.5	Východiska návrhu z hlediska přírody	60
5.	Návrh	63
1.10	Návrh údržby zeleně	63

1.10.1	Dřeviny.....	63
1.10.2	Podrost stromů.....	64
1.10.3	Travní porosty	65
1.11	Návrh využití lesoparku Mlynářka	68
1.11.1	Přehled možných aktivit v lesoparku	68
1.12	Zeleň návrh	70
1.12.1	Aspekty volné přírody	70
1.12.2	Tradiční venkovská zeleň a prvky kulturní krajiny	79

1. Úvod

Studie obecních ploch v lokalitě Mlynářka je koncepčním materiálem, jehož cílem je nalézt možnosti funkčního využití a jejich optimálního uspořádání v prostoru. Tato studie je výhledem do budoucna na ztvárnění zadaných ploch jak z hlediska zeleně, tak vybavení prostoru.

Jedná se o dlouhodobý koncepční materiál. Je počítáno s tím, že studií navrhované úpravy budou do reality uváděny postupně, po jednotlivých krocích dle uvážení obce, finančních a technických možností. Záleží tedy na vedení obce, v jakém čase a jakém rozsahu budou navržené úpravy realizovány.

Předkládaná studie vychází z místního šetření, z analýzy historického stavu a dokumentace poskytnuté obcí.

1.1 Řešené území

- Obecní pozemky Mlynářky a okolí navazující na zastavěnou část řešeny detailně: p.č.: 1165/1, 1161/1, 1161/41174/31479/1
- Pozemky podél řeky Loučné až k viaduktu

2. Historie

Pro správný návrh jakéhokoliv místa je důležité poznání nejen jeho současnosti – hodnot, zátěží a souvislostí, ale i minulosti. Proměny řešeného místa, ale i jeho širokého okolí v průběhu uplynulých staletí.

1.2 Historie Sezemice

1.2.1 Pravěk

Sezemice se nachází poblíž soutoku Loučné a Labe a tato strategická poloha byla osídlena odpradáva. Řeky byly v dávných dobách také cestami, protože krajina byla kdysi zarostlá neprostupnými lesy. Plavit se po řece nebo jít po jejím břehu bylo tudíž nejsnadnější. Podél řek postupovaly jednotlivé prehistorické národy. Po řekách se plavili i obchodníci.

Loučná byla dříve zvaná Trstěnice, později Mejtká. Po břehu této řeky vedla od pravěku velmi důležitá kupecká stezka, nazývaná Trstenická, která směřovala z Moravy do středu Čech.

J. Nešpor: Archeologické nálezy vykopané při stavbě školy v Sezemicih 1897 – 1898

Ve 12. století př.n.l. se po 300 letech velmi chladného podnebí opět oteplilo. Klima bylo suché a teplé s přivalovými dešti. Do krajiny východních Čech, pronikl mohutnou expanzí zemědělský lid kultury lužické. Jedná se o mladší dobu bronzovou (asi 12. – 9. stol. př.n.l.).

Tento lid přišel ze Slezska a severní Moravy. Místo u soutoku dvou řek vyhovovalo i těmto pravěkým zemědělcům. Přímě na území Sezemice bylo objeveno sídliště kultury lužické, a to díky výstavbě školy v roce 1897. Dále východním směrem bylo lokalizováno i lužické pohřebiště.

Osídlení tehdy velmi zhoustlo a toto období znamenalo pro celý širší kraj vyvrcholení pravěkého osídlení. To prozrazuje i velké množství pohřebišť – popelnicových polí. Tato kultura totiž své mrtvé spalovala a jejich popel pohřbívala ve speciálních nádobách – popelnicích. Na pohřebištích bylo leckdy odkryto i několik stovek hrobů!

V osadách stály domy s dřevěnou konstrukcí vyplétanou proutím, později i domy srubové. Kolem nich byla řada jam s dřevěnou konstrukcí uvnitř – zásobnice na obilí a různé výrobní objekty. Při archeologických vykopávkách se nachází bronzové předměty: nože, břitvy, srpy (jimi se sklízelo obilí), sekery...., ale jen vzácně skutečné zbraně jako šipky, hrot oštěpu nebo mečík. Víme, že tato kultura žila dlouho bez válečných konfliktů.

Vzhledem k hustotě osídlení zde stojíme na začátku historie intenzivního využívání okolní krajiny člověkem. Větší plochy lesa musely ustoupit potřebám člověka, jeho osadám a polím. Kulturní step se rychle rozšířila na úkor lesa.

Zmenšování ploch lesa – to byl největší zásah člověka do krajiny.

1.2.2 Středověk

Z roku 1227 máme písemnou zprávu o Sezemících. Jedná se o závět významného velmože Kojaty z Hrabišic, který tehdy Sezemice věnoval Sedleckému klášteru. O tom, jak tehdy Sezemice vypadaly, nic nevíme. Jisté ovšem je, že se nejednalo o domy rozložené kolem víceméně obdélníkového náměstí. Představit si můžeme spíše ves s několika statky kolem nepravidelné nálevkovité návsi – možná v místech dnešního Tyršova náměstí. Kostel Nejsvětější Trojice je z první poloviny 13. století, takže v době první písemné zprávy již mohl existovat.

Někdy před rokem 1267 byl v Sezemících založen ženský cisterciácký klášter. Díky ekonomickým aktivitám cisterciáček se Sezemice staly městečkem (zřejmě někdy ke konci 14. století). V době zakládání nových vsí, měst a městeček na pravidelném půdorysu mohlo být založeno městečko Sezemice, tedy dnešní Husovo náměstí a jeho okolí. Později bude zváno Velké náměstí na rozdíl od zřejmě staršího, menšího a nepravidelného náměstí Malého. Klášter zanikl v době husitských válek a zůstal z něj dále fungovat pouze kostel.

K roku 1488 máme písemný doklad, že Sezemice měly městské zřízení. Měly svého rychtáře, konšely i radnici.

V letech 1491–1559 byly Sezemice v majetku Pernštejnů (Vilém 1491–1521, Vojtěch 1521–1534). Od nové vrchnosti získaly řadu privilegií, měly vlastní samosprávu a dokonce i školu písemně doloženou v roce 1494. V té době již měly Sezemice výsady trhů a jarmarků a vybírání cla. Měly i svůj městský znak. V letech 1534–1548 vlastnil Sezemice Jan z Pernštejna, zvaný „Bohatý“. Čtvrtým a zároveň posledním majitelem Sezemice z rodiny Pernštejnů byl Janův syn Jaroslav.

Od roku 1560 se Sezemice staly majetkem královské komory a tak to zůstalo až do roku 1863.

V 16. století Sezemice dvakrát vyhořely - v letech 1570 a 1584. Tricetiletá válka přinesla samou zkázu, a to jak od vlastních, tedy „císařských“ vojsk, tak vojsk nepřítelů. Roku 1623 se zde „zastavilo“ císařské vojsko na svém pochodu do Uher. Vymáhalo rekvizice, vypálilo pivovar a část města. Roku 1645 se nemohl švédský generál Torstenson zmocnit Pardubic, vojsko odtáhlo k Hradci a na cestě aspoň vypálilo Sezemice.

Celý zbytek 17. století se městečko z válečných pohrom vzpamatovávalo. V roce 1667 stálo v Sezemících 70 domů a v nich žilo 339 obyvatel.

Roku 1701 vypukl požár, který zničil 44 domy. Shořela i radnice se všemi spisy, pivovar, masné krámy, škola i mnoho dobytka. Následujícího roku zapálil blesk řadu dalších stavení, nastala velká bída, mnozí obyvatelé bydleli v boudách s dobytkem. Roku 1716 shořel mlýn a mnoho dalších domů. Postupně se městečko znovu vzpamatovávalo, ale v roce 1732 obrovský požár opět všechno zničil. Popelem lehlo 47 domů na Velkém i Malém náměstí, znovu vyhořela radnice, pivovar i masné krámy.

Za Marie Terezie, zejména v průběhu sedmileté války (1756 – 1763), Sezemice obzvláště strádaly. Nejen že si Prušáci počínali neobvykle krutě, ale v Sezemících ubytované rakouské vojsko řádilo stejně jako nepřítel. V té době přišel i mor a v průběhu čtyř měsíců zemřela polovina sezemických obyvatel!

V roce 1771 probíhalo první číslování domů – bylo jich zde 133.

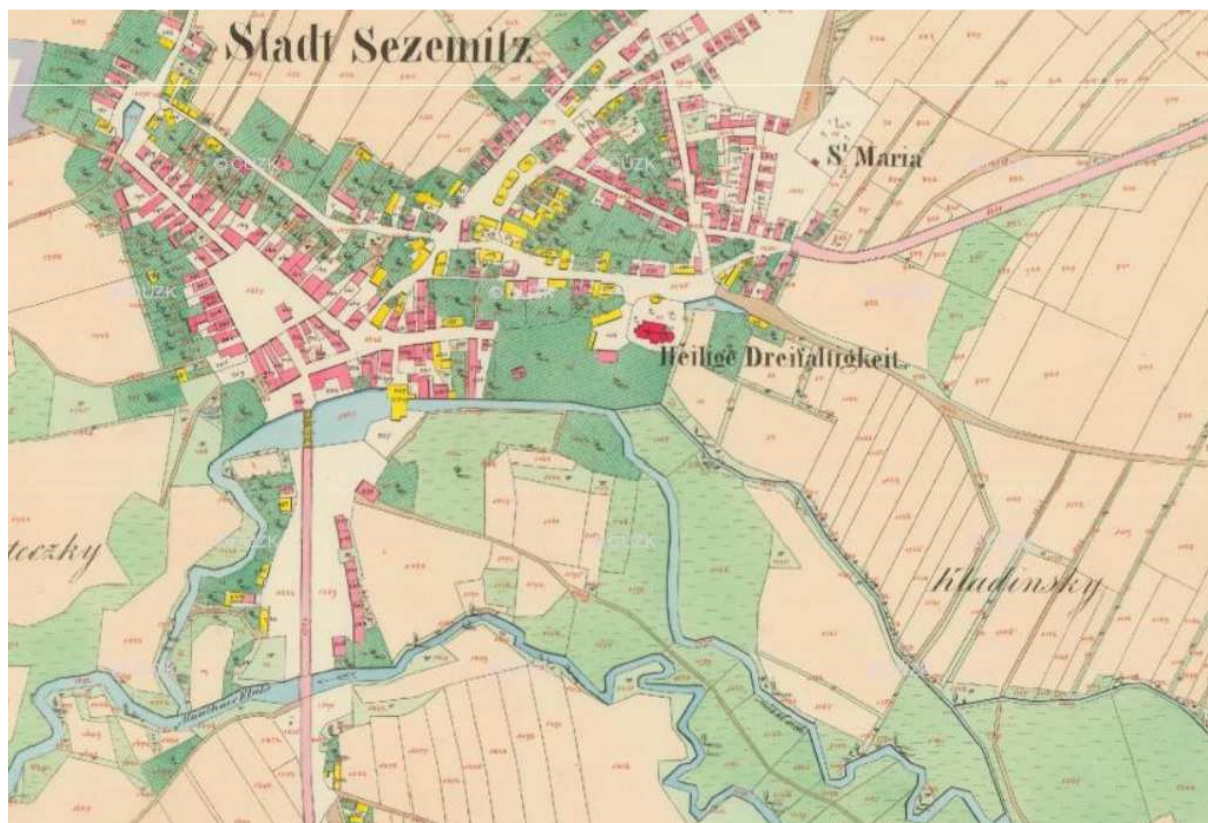
V letech 1784 – 1786 postihly Sezemice ničivé povodně a krupobití. Přes výše uvedené těžkosti, ale domů v městečku přibývalo. V roce 1800 jich zde stálo již 170 a žilo zde necelých tisíc obyvatel.

V roce 1831 sem byla zavlečena cholera a musel být založen nový hřbitov, neboť hřbitov u kostela již nestačil. Pohromou byl i požár v roce 1832. Oheň trval čtyři dny a shořelo

dvě stě stavení. Po této katastrofě byla postavena nová zděná dvoupatrová radnice s věžičkou a hodinami. V roce 1834 byly Sezemice povýšeny na město.

Požáry se nevyhnuly Sezemícím ani v dalších letech. Roku 1835 hořelo v Sezemících pětkrát. Roku 1836 zničil požár 34 domy s hospodářskými staveními v místech nazvaných od té doby Spálená ulice.

Při posledním velkém ohni v Sezemících v roce 1840 shořelo 14 stavení Na Vrších. Tenkrát byl v nebezpečí i kostel a zvonice, která již chytala..... Přes to vše se v roce 1843 uvádí již 233 domů a 1722 obyvatel.

Nejstarší přesnou mapu máme z roku 1839. Zachycuje stav Sezemice 5 let po povýšení na město a 4 roky po ničujícím požáru. V okolí jsou vidět zemědělské pozemky a meandrující tok Loučné a Mlýnského náhonu. Mapy k nahlédnutí na www.archivnimapy.cz

Poštovní úřad byl v Sezemících zřízen v roce 1869. Od roku 1878 obstarávala spojení Sezemice s okolním světem telegrafní stanice.

V roce 1892 byla v Sezemících ustavena četnická stanice.

V 19. století se obyvatelstvo živilo především hospodářstvím a sestávalo z velké části z malých držitelů půdy. Pozemky byly většinou mokré, odvodňované polními příkopy. Počátkem devatenáctého století se zde pěstoval hlavně len. Dalším zdrojem obživy Sezemických byla řemesla. Žili zde především tkalci, ševci a krejčí.

Dne 13. května 1908 byla slavnostně zahájena doprava na první státní automobilové trati Pardubice - Sezemice - Holice, zřízená za účelem dopravy poštovních zásilek a cestujících. Od té doby jezdily autobusy oběma směry pětkrát denně.

V roce 1912 bylo v Sezemících zbudováno veřejné elektrické osvětlení a započata elektrifikace města. Po dlouhém úsilí byla v roce 1917 povolena a zřízena i telefonní stanice.

Byl tu i právovárečný pivovar, který vznikl pravděpodobně koncem patnáctého či počátkem šestnáctého století a původně stával na dnešním Husově náměstí. Větší průmyslové podniky vznikaly v Sezemících až ve druhé polovině devatenáctého století. Byly to: škrobárna a továrna na pletené zboží jako síťky na vlasy, rukavice, dámské šátky. V roce 1881 byla uvedena do provozu nová továrna na obuv Leona. Výroba obuvi se rozvinula zejména na počátku dvacátého století založením dalších podniků. Byla to továrna bratří Österreicherů a továrna Františka Růžičky.

1.3 Významné památky a instituce sezemické historie

1.3.1 Klášter

U farního kostela v Sezemících založila blíže neznámá šlechtická rodina někdy před rokem 1267 ženský cisterciácký klášter. Samotný farní kostel pochází z doby před polovinou 13. století. Klášter stával v jeho okolí. Archeologický průzkum zatím nebyl proveden, ale byly nalezeny zbytky zdiva a dlažba pokrytá ztrouchnivělým dřevem v hloubce 1,7 m. Dále byly nalezeny keramické střepy a profilovaný pískovcový sokl.

Roku 1267 požádal pražský biskup Jan III. generální kapitulu o připojení již existujícího kláštera k cisterckému řádu. Cistercký řád přijímal nerad do svých řad ženská opatství a činil tak pouze na přimluvu vlivných osob, kterou v tomto případě byl zmíněný biskup.

Jednalo se o klášter menší, který při svém založení dostal nevelké majetky, a jeho hmotné zázemí stačilo na život cca deseti jeptišek.

Písemnosti týkající se kláštera se dochovaly až z první třetiny 14. století a z nich vyplývá, že sezemické jeptišky byly pravidelně okrádány lupiči. Přicházely o koně a dobytek, ekonomická situace kláštera byla bídná. Peníze nestačily ani na běžný provoz. Okolo roku 1333 postihl klášter veliký požár a po něm následovala vichřice. Papež Jan XXII. pak udělil klášteru odpustky pro návštěvníky, kteří přispějí na jeho opravu a královna vdova Eliška Rejčka odkázala cisterciáčkám 20 kop grošů. Od poloviny 14. století se tak ekonomická situace kláštera začala zlepšovat.

Z roku 1350 se dochoval zápis litomyšlské diecéze o velikosti konventu sezemického kláštera. Žilo zde tehdy jedenáct jeptišek, abatyše a sbor 10 sester. Za vlády Karla IV. se klášteru celkem dařilo, sestry rozšiřovaly svůj majetek. V době svého rozkvětu zakoupil klášter rozsáhlé pozemky, měl svůj mlýn, sádky na ryby a vinici na svahu k Časům, kde se dosud říká Na Vinici. Podle starého lidového podání vedla z kláštera pod kostelem na vinici podzemní chodba. Je možné, že v klášteře byla i prvá škola v Sezemících. Klášter vychovával nejspíše šlechtické panny. Důkazem vzrůstající prosperity kláštera ve druhé polovině 14. století jsou i přístavby obou kaplí kostela.

Z iniciativy zdejšího kláštera vzniklo v Sezemících městečko.

V květnu 1421 byl klášter podle Kroniky Vavřince z Březové vypálen tábority a velký vypravěč Václav Hájek z Libočan o pár desítek let později tvrdí, že vojsko zde zajalo třináct panen, které dle Žižkova příkazu měly být svázány a utopeny v potoce. Pražští hejtmané byli útlocitnější a ujistili se, že panny u sebe nemají žádný majetek, poté je propustili. Ale toto vyprávění patří spíše do říše krásné literatury než věrohodných faktů.

Po dobytí a vypálení kláštera husity připadl opuštěný majetek synům Jiřího z Poděbrad a stal se součástí panství Kunětická hora. Mezi doložené klášterní vsi patří Sezemice, část Počapel, Komárov, Choteč a Lukovna. Klášter už nebyl obnoven, a tak po husitských válkách zcela zanikl.

1.3.2 **Kostel Nejsvětější Trojice**

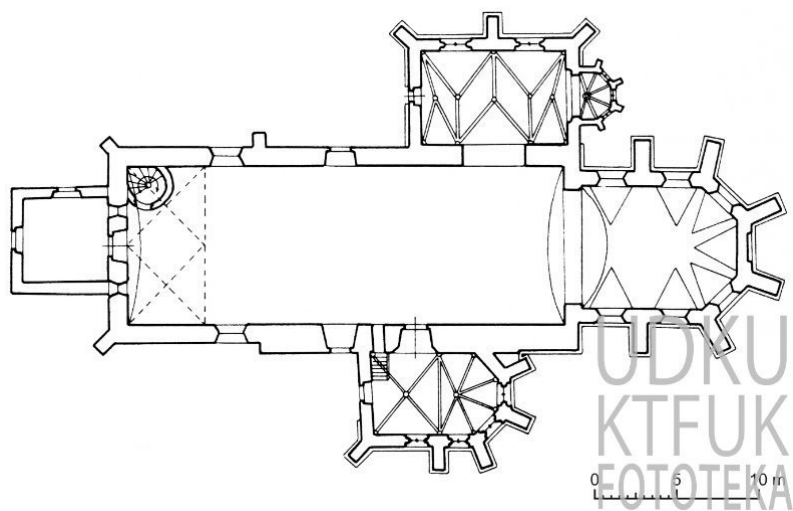
Kostel je jednou z nejvýznamnějších a nejstarších památek v našem kraji. V kostele jsou zachované zbytky cihelného zdiva z první poloviny 13. století na západní straně. Cihly jsou glazované a představují jeden z nejstarších dokladů raně gotické cihlové zdi v Čechách.

Farní kostel byl po založení kláštera i kostelem klášterním. Kostel je jednolodní zakončený pětibokým presbytářem z druhé poloviny 13. století. Kostel má dvě postranní gotické kaple. Kaple sv. Antonína přiléhá z jihu a byla postavena kolem poloviny 14. století. Původně byla kaple patrně zasvěcena Panně Marii. V kapli je dnes zazděný portál, který vedle k nedochované budově konventu, která ležela jižním směrem od kostela. Tudy chodily dovnitř jeptišky.

Kaple sv. Anny přiléhá ze severu a je z let 1380-1390. Kaple má velmi pokročilou architektonickou podobu s obkročnou klenbou, jejíž žebra mají sochařsky zpracované konzoly. Jedná se zřejmě o práci parléřovské huti.

Kostel byl přestavován v baroku, a to roku 1726 podle návrhu Carla Antonia Reiny. Z té doby je plochá stlačená klenba hlavní lodi kostela. Fresek se ovšem interiér dočkal o řadu let později – roku 1784 od významného barokního malíře J. Kramolína. 19. století se na jeho tváři podepsalo provedením důkladné opravy a úpravy podle návrhu významného architekta Schmoranze, a to v roce 1873.

Kolem kostela byl až do roku 1832 hřbitov. Tehdy zasáhla Sezemice velká epidemie cholery.

Půdorys kostela

Obkročmá klenba v kapli sv. Anny

Konzola v kapli sv. Anny

Tudy chodily jeptišky do kostela z kaple sv. Antonína

Zazděný vchod do kláštera z kaple sv. Antonína

1.3.3 Zvonice

V blízkosti kostela je mohutná osmiboká zvonice s cibulovou věží vysoká 15 m. Její vznik není dosud spolehlivě určen, pravděpodobně byla postavena v první polovině šestnáctého století. Ve zvonici jsou čtyři zvony, dva malé (poledník a umíráček) a dva velké. Nejstarší z nich z roku 1553 nese vedle nápisu a letopočtu i vyobrazení sezemického městského znaku. Zvonice tohoto tvaru a velikosti je jedinou v Čechách.

1.3.4 Fara

Fara u kostela je barokní z roku 1734. Její předchůdkyně „stará fara“ byla v 60. letech 19. století zbourána. Stará fara je ještě zachycena na mapě stabilního katastru z roku 1839 ve farské zahradě.

1.3.5 Mlýn

Sezemice měly mlýn už v dobách, kdy zde stál ženský cisterciácký klášter. Zmiňován je i době vlády Pernštejnů, kdy se jednalo o mlýn vrchnostenský.

V roce 1588 se popisuje sezemický mlýn o šesti kolách moučných a sedmém stupni, kterým se hnala voda do pivovaru.

V soupisu mlýnů z roku 1704 je mlýn uváděn jako obecní se 4 vodními koly, jedním složením, jednou jahelkou a jednou stoupou. V roce 1716 mlýn vyhořel.

V roce 1930 byl majitelem mlýna Václav Novotný (č.p. 27). Dotazník k přihlášení do Mlynářského ústředí v roce 1939 zaznamenává vodní kolo na spodní vodu o mimořádných parametrech: průměr 7,1 m, šířka mezi věnci 1,95 m a výkon 27,7 HP!

Vedle mlýna bývaly lázně. První lazebník se písemně připomíná roku 1752.

1.3.6 Škola

Písemně je škola doložena v Sezemících roku 1494, a to zprávou v pardubickém urbáři.

V době třicetileté války o škole zcela chybí zprávy. Po té, co byla obnovena sezemická fara, se uvádí učitel Mikuláš Lanškrounský, který na škole působil 1654-1726. Škola stála na malém rynku (to je ve východní části Tyršova náměstí – parcela č. 34). Škola byla jednotřídní, teprve začátkem 19. století dvoutřídní. V roce 1816 byla škola zapálena bleskem a vyhořela. V době povýšení Sezemice na město (1834) zde byla trojtřídní farní škola.

Požáry, které ničily Sezemice, postihovaly i školu, a to v roce 1832 i v roce 1835. Stavba nové školy započala v roce 1836 proti zvonici. Roku 1838 byla slavnostně otevřena. Tato škola už po několika letech kapacitně nepostačovala. V roce 1863 chodilo do školy 390 dětí – přiškolená byla Lukovna, Kladina a Počaply. Škola prý na počátku 70. let 19. století připomínala svou zchátralostí spíše pastoušku. Škola otevřela roku 1875 čtvrtou a roku 1876 pátou třídu. Tyto dvě nové třídy musely být pro nedostatek místa umístěny v soukromých domech.

Teprve v roce 1897 byla zahájena stavba nové školy v sousedství. Na svou dobu to byla nesmírně moderní škola. Měla pět učeben, byt řídícího učitele, sborovnu, kabinet, tělocvičnu a dokonce cvičnou kuchyň!

Stará školní budova byla proměněna na učitelské byty. Jenže počet tříd neustále rostl, a tak byla po pár letech navracena svému původnímu účelu. V roce 1920 byla založena měšťanská škola a bylo nutné všechny vymoženosti školy zrušit a přeměnit na učebny. Ke konci 30. let se měla stavět škola nová. To se ale díky hospodářské krizi nepovedlo. Ke konci války byly v obou školních budovách kasárna wermachtu.

Stav byl stále kritičtější a situaci nezachránila ani stavba dvoutřídní „školičky“ v roce 1959. Ke konci 70. let byla škola umístěna v šesti budovách – mimo jiné na faře a v bývalém hostinci.

V roce 1980 byl otevřen moderní školní areál, který splňoval všechny potřebné požadavky.

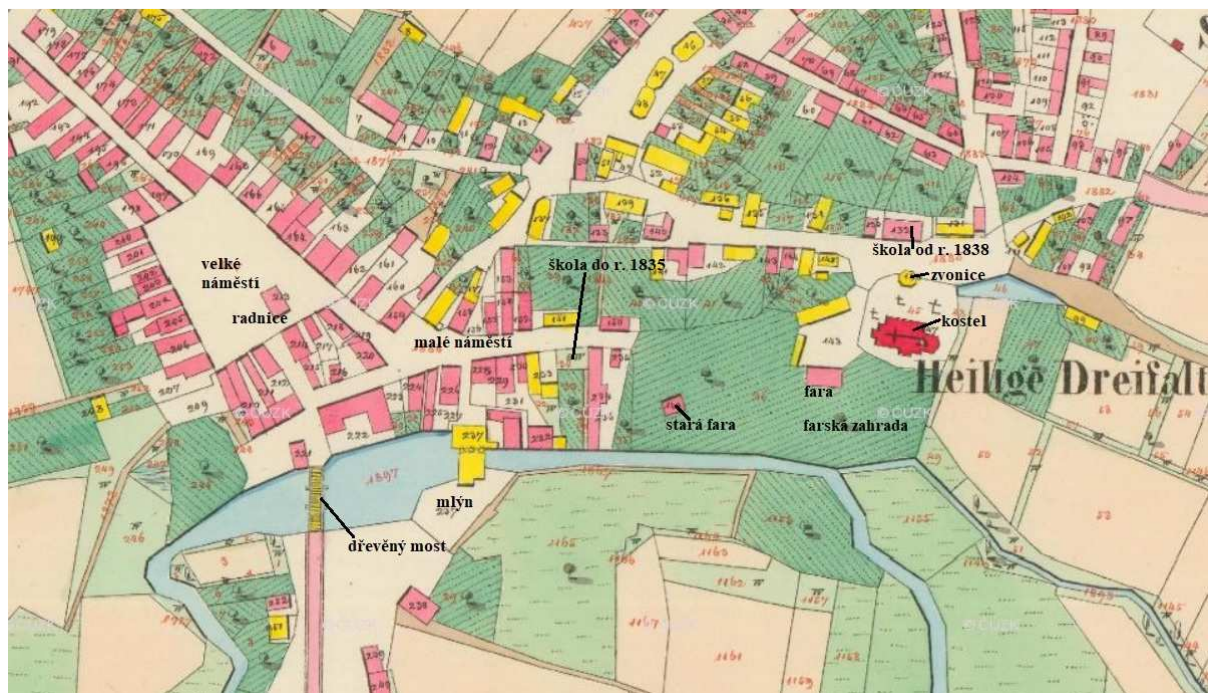
Školy v roce 1909

Tentýž pohled v roce 2017

1.4 Historie Sezemice v obrazech

Pověděli jsme si něco o historii a teď se pojdme podívat, jak Sezemice v minulosti vypadaly. Pomohou nám v tom staré mapy a fotografie.

Mapa stabilního katastru z roku 1839.

Žlutě vybarvené objekty byly v té době dřevěné, tedy roubené. Červeně vybarvené byly zděné, nebo se takové alespoň jevily. Vidíme tedy, že většina domů v Sezemících byla zděná.

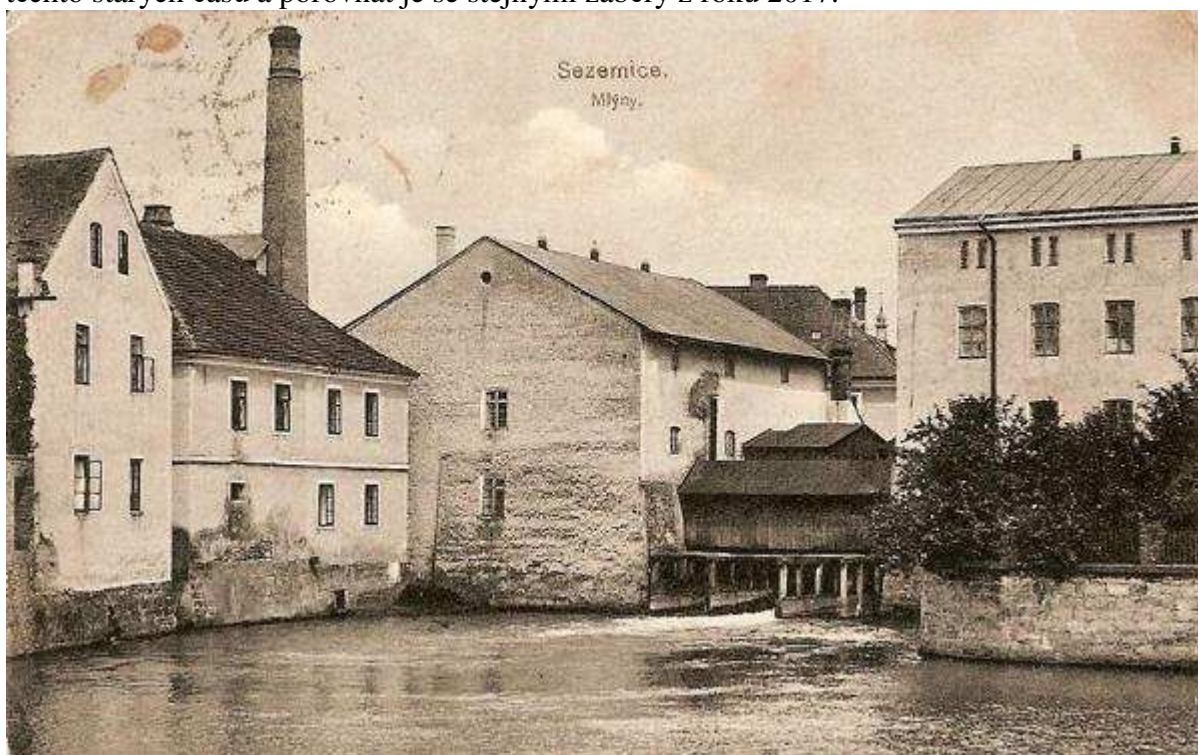
Zajímavé je, jak město Sezemice působilo před 180 lety zcela jinak. Tehdy vedl přes Loučnou dřevěný most. Za ním navazovala cesta přes místo zvané „Obíčka“ (Mezi mosty). Cesta stoupala k výše položenému mostu přes náhon (také dřevěnému) a k městu opět klesala. Náhon byl oproti dnešku v těchto místech pod mlýnem značně široký. Mlýn byl tehdy ještě roubený. Dnešní most vede o kousek více východním směrem a navazuje na ni silnice, jíž musel ustoupit celý jeden dům (na mapě ve tvaru písmene „U“).

Na mapě vidíme pravidelné Velké náměstí (Husovo) a nálevkovité náměstí Malé, na němž stávala až do katastrofálního požáru v roce 1835 škola. Od Malého náměstí vede severovýchodním směrem Masarykova ulice, která tehdy byla značně úzká. Oproti současnému stavu zde stál ještě jeden dům – v roce 1839 roubený, později zděný.

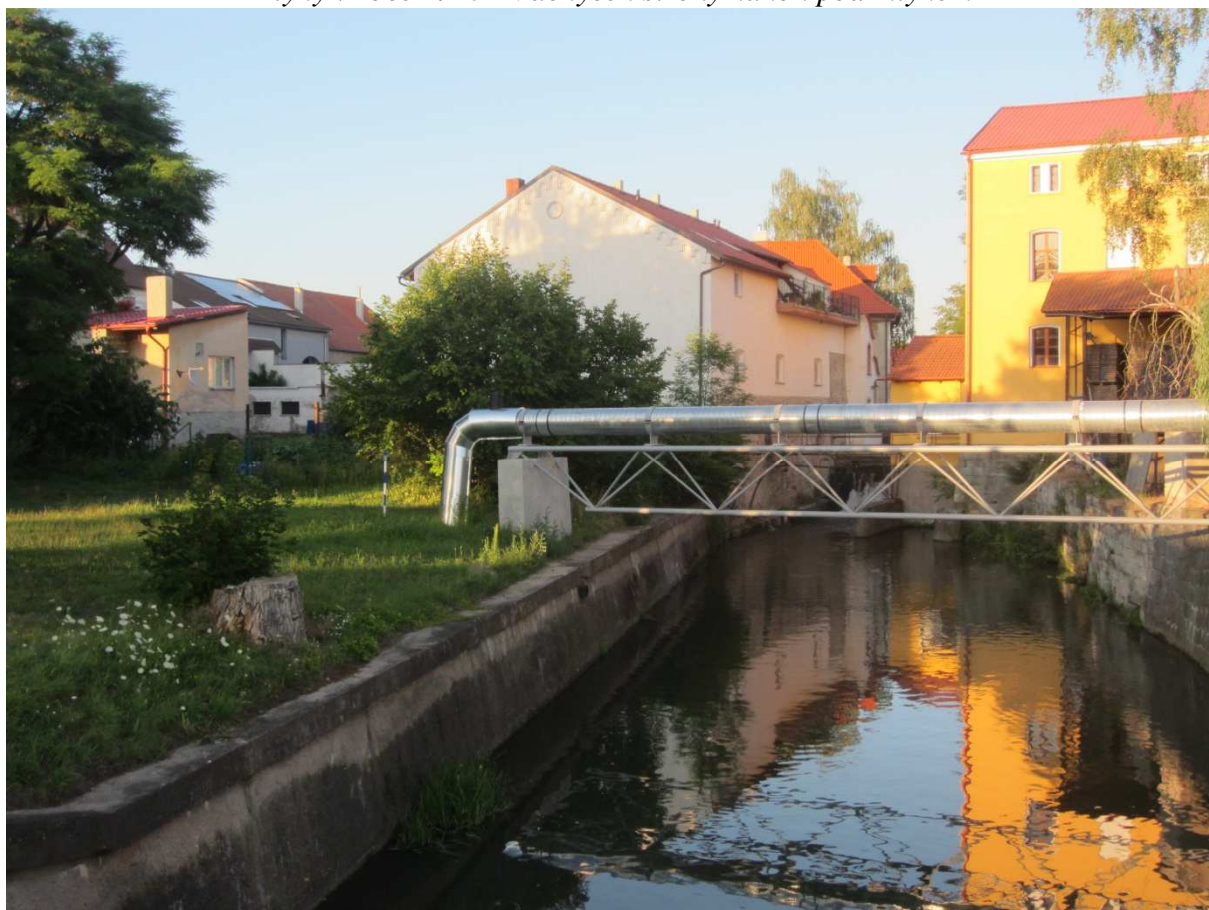
Na mapě je zřetelná také veliká farská zahrada – bývalé klášterišť. U fary jsou zakresleny dva roubené hospodářské objekty. V roce 1839 je kolem kostela ještě vyznačen hřbitov, i když od roku 1832 byl založen hřbitov nový kousek nad městem.

Ze začátku 20. století již máme zachované pohledy a fotografie. Ty nám zachycují podobu Sezemice před sto lety, kdy lidé žili v jiném životním rytmu a úplně jinak, než my dnes. Vzdálenosti byly vnímány jinak, protože doba ještě neznala automobily a děti si hrály na

ulicích..... Pojdme se pokusit pomoci starých fotografií alespoň na chvilku nahlédnout do těchto starých časů a porovnat je se stejnými záběry z roku 2017.

Mlýny v roce 1913 – zachycen široký náhon pod mlýnem

Pohled z roku 1911 – napravo je vidět dům, který musel ustoupit novému vedení silnice přes Sezemice. Za mostem je vidět skupina domů náměstí, na jejichž místě dnes stojí nová radnice.

Stará radnice s krytou studnou a stromy obklopujícími sochu sv. Jana Nepomuckého v pozadí

Velké náměstí na počátku 20. století – vedle radnice je krytá studna

Stejný pohled o 100 let později – z tohoto úhlu dnes starou radnici zakrývají stromy – studna je již jen pod betonovým poklopem

Stejný pohled na radnici v roce 1939, kdy je vidět jak bylo náměstí postupně ozeleňováno

Pošta v roce 1909

Stejná budova 2017

Pohled z roku 1916 – napravo je vidět hostinec, který dnes již nestojí a za ním bývalá pošta

Malé náměstí – dnes Tyršovo v roce 1909 – nalevo je vidět později zbouraný hostinec (stejný jako na předchozí fotografii napravo)

Malé (Tyršovo) náměstí 1909

2017

Masarykova ulice 1909 a v roce 2017

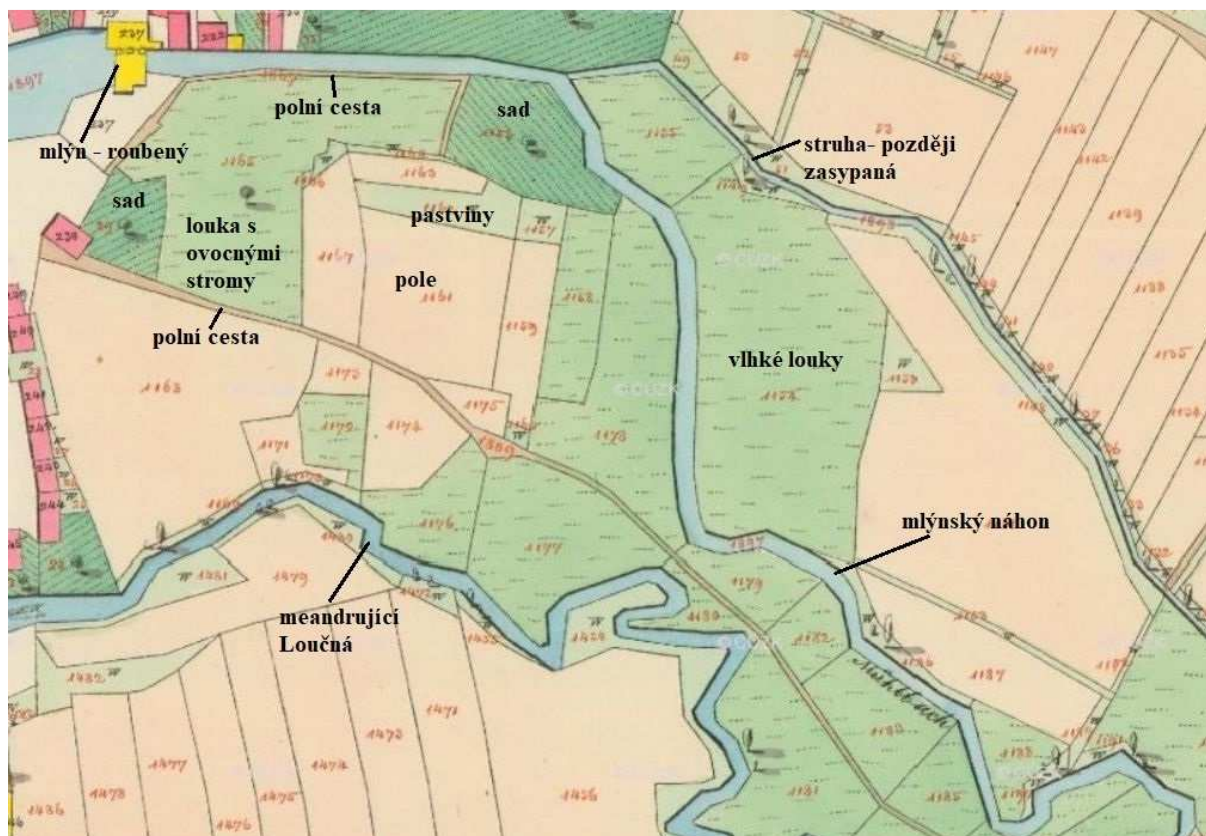

1.5 Historie řešené lokality

Proměny Sezemice ovlivnily i řešenou lokalitu. Jak jsme viděli, Sezemice byly osídleny odedávna. Sídliště, které bylo skutečně jenom kousek od řešené lokality, bylo sídliště kultury lužické.

Zajímavou kapitolou historie je i doba existence kláštera (cca 1265-1421). Areál kláštera se nacházel v okolí kostela, tedy bezprostředně hned za dnešním Mlýnským náhonem. Řešená lokalita tak v minulosti těsně přiléhala ke klášteru. O podobě kláštera nic nevíme, protože zatím nebyl proveden systematický archeologický průzkum. Víme ale, že při orbě v severovýchodním cípu řešené lokality byly nalezeny středověké cihly, dlaždice a zdivo. Je to důkazem, že ve středověku zde musel stát nějaký objekt. Mohl patřit ke klášternímu areálu, ale to je pouze domněnka.

Po celou další historii až do poloviny 20. století představovalo řešené místo zemědělské zázemí Sezemice. Byly zde mokré louky, pole a kousek sadu.

Na mapě z roku 1839 vidíme, že podél Mlýnského náhonu vedl za mlýnem kousek polní cesty a také to, že tehdy břehy náhonu nebyly souvisle zarostlé, ale místy zcela holé na rozdíl od později zasypané Struhy. Tu ještě podle vzpomínek na začátku 20. století lemovaly mohutné vrby.

Naši předkové racionálně využili sušší místa na pole. Podmáčená či zaplavovaná místa byla využita na vlhké louky, z nichž byl dostatek píce pro dobytek. V řešeném prostoru byl i kousek pastviny a na dvou místech i sad se zelinářskou zahradou. Zajímavé je, že severněji položený sad je i místem, kde byly později při orbě nalezeny středověké dlaždice a cihly. Ovocné stromy byly podle mapy ještě na louce za mlýnem.

Polní cesta procházející přibližně středem mezi Loučnou a Mlýnským náhonem vede v podstatě stejné stopě i v současné době.

Díky tomu, že plocha byla intenzivně zemědělsky využívána, byla mnohem méně zarostlá, než je tomu dnes, což zachycuje nejen mapa z první poloviny 19. století, ale i obrazy, fotografie a pohledy až do první poloviny století dvacátého.

Mapa stabilního katastru zachycuje situaci před regulací (tedy napřímením) obou toků a vybudováním akvaduktů.

Obraz od Josefa Mánese z roku 1848: Pohled na mlýn a pilu v Sezemících

Je to přímo dokumentárním záběrem toho, jakou měla řešená lokalita v té době podobu. Vidíme ohrady, v nichž se pasou koně. Obraz je malován z polní cesty (dnes vedoucí podél oplocení Spartaku) pouze 9 let po mapování stabilního katastru, takže na něm vlastně vidíme prostorově to, co je zachyceno na zmíněné historické mapě.

Obraz od Quida Mánese také z roku 1848: Pohled na Holubův mlýn v Sezemících od říčky Loučné

Výřez pohledu z roku 1909

Obraz od Josefa Pošvy Za přelízkem z roku 1919 zachycuje Struhu. Kolem ní byly „hlavaté vrby“ a cestička, která se využívala i k procházkám.

Výřez z pohledu 1939 – volné plochy se vzrostlými stromy pouze poblíž mlýna

Pohled zachycující okolí Loučné u Sezemice z roku 1912 – Je vidět, že Loučná v té době (pár let po napřímení toku) byla zcela bez břehových porostů.

Obraz Matysovi šimlíci od Jaroslava Kašpara vznikl ve 40. letech 20. století.

Vidíme na něm řešenou lokalitu intenzivně hospodářsky využívanou a část Mlýnského náhonu zcela bez břehových porostů. Vzrostlé stromy jsou pouze v partii náhonu v pozadí. Za náhonem, tedy na obraze vpravo jsou již pole a v pozadí jsou vidět vrby u Struhy, která je dnes již zasypaná.

Letecká fotografie z 50. let 20. století – na louce poblíž mlýna vidíme stromy. Okolí Mlýnského Na fotografii je vidět zbytek břehových porostů zasypané Struhy. Jižně od polní cesty vzniklo na místě bývalého pole fotbalové hřiště.

Jaroslav Kašpar - Sezemice, pohled od splavu 1950-60.

František Růžek – Mlynářova louka pod sněhem, 1993.

Malba zachycuje stav lokality před čtvrt stoletím. Je na ní vidět chátrající plot a vzrostlé stromy u mlýnského náhonu.

Abychom si dokázali ještě lépe představit atmosféru starých časů, kterou se snažíme rekonstruovat pomocí map a starých fotografií, pomůže nám vyprávění pana Václava Pánka, které psal do Sezemických novin:

Popisuje stezku, která vedla přes Přelízek podle farského pole (dnes mateřské školy) k dnes již zasypané struze Lodrantky:

„Struhou protékala čistá voda, večer plná skřehotavých žab, mezi nimiž se občas proháněl čolek, ba i rak. Břehy struhy lemovaly staré vrby, připomínající Erbenova vodníka, z jejichž ohebných prutů jsme před Velikonocemi dělali pomlázky a píšťalky. Vrby byly útočištěm ledňáčka, který číhal na drobné rybky ve struze.... Na vyvýšené hrázce jsme běhali prádlo, na máchadle je naše maminky máchaly.

Stezka vedla dál ke kolodějskému splavu. Hezká procházka pro mladé zamilované nebo pohodlná i pro starší.“

1.6 Historie okolní krajiny

Řešená lokalita navazuje na volnou krajinu, takže se jí dotýká nejen historie přímo Sezemice, ale také okolní krajiny, kterou výrazně ovlivnila voda.

Voda odjakživa podmiňovala život člověka. Voda, která se dá pít je, jak všichni víme, nezbytná k životu. Lidé si odpradávná vybírali k usazení místo nejen s dobrou půdou, ale i s naprosto nezbytným zdrojem pitné vody (což byly v minulosti i řeky!). Pokud o něj osada nějakým způsobem přišla – pramen vyschl nebo se voda zkazila, znamenalo to konec sídliště a lidé se museli přesunout jinam. Člověk byl vzhledem k délce své historie na Zemi opravdu donedávna úzce vázán na přírodu. Lidé, kteří se usadili v těsné blízkosti Loučné, ji mohli využívat jako bohatý zdroj ryb. Lidé ale museli také znát rozmary řek a potoků v případě velké vody a přizpůsobit se jim.

Ke konci 15. století začali Pernštejnové na svém Pardubickém panství (do nějž patřili i Sezemice) budovat rozsáhlou rybniční soustavu. Osou soustavy východně od Pardubic byl náhon Zminka, čili Dvakačovický kanál, který odebírá vodu až z Novohradky u Dvakačovic a zásoboval vodou rybníky (Spojil, Novočernský, Staročernský a Nový Pardubický) a také několik mlýnů, mimo jiné mlýn v Sezemících. Důmyslná spojnice, tvořící vlastně přeponu mezi Chrudimkou a Labem, je dokonce starší než jiná díla v kraji, jeho stavba je datována již do 90. let 15. století. Kanál se na rozdíl od rybníků zachoval. Rybníky se po třicetileté válce začaly vytrácet z mapy z důvodu jejich vysoušení a proměny na ornou půdu, jelikož výnosy z obilí byly větší než výnosy z ryb. Na jejich místě byly založeny i nové vsi.

Původní podoba Loučné (zvané také Mejtky) byla tedy zcela jiná, než jak jí známe dnes. Koryto Loučné tvořilo množství zákrutů, které jsou jasně patrné na mapě stabilního katastru z roku 1839.

Loučná se tehdy ale téměř pravidelně rozlévala ze svých břehů a to obvykle až tři kilometry široko. Například roku 1844 byly velké spousty sněhu, který i v nížině ležel až do Velikonoc. Díky tomu řeka Loučná dokonce čtyřikrát vystoupila ze svého koryta a způsobila veliké záplavy. Záplavy tvoří velkou kapitolu historie všech obcí poblíž vodního toku podobně jako požáry. Zaplavovány byly nejen obytné a hospodářské budovy a velké vody ničily silnice, ale zaplavovány byly také pole. Selo se proto dvakrát až třikrát.

První snahy o regulaci Loučné a potoka Lodrantky se objevují již v roce 1880. Vodní družstvo bylo založeno roku 1884. Ne všichni ovšem s regulací souhlasili, například obyvatelé Počapel. Přípravy na regulaci se poněkud zpomalily, jelikož několik let po sobě nedošlo k větším záplavám. Zlomem byla katastrofální povodeň z března 1891. Hned další rok se započalo s regulací. Ta představovala výrazné napřímení a zkrácení obou toků a zpevnění břehů. Regulační práce byly velmi náročné a zahrnovaly i úpravu 4 jezů a 10 mostů na řece Loučné a řada menší soukromých i veřejných mostků na Lodrantce.

Významné jsou především dva akvadukty u Sezemice. První zděný akvadukt je technické dílo, v němž dochází ke křížení mlýnského náhonu a potoka Zadní Lodrantka, který pramení u Holic a hned za akvaduktem ústí do Loučné. Tento akvadukt je památkově chráněný. Voda Lodrantky protéká dvěma klenutými otvory o světlé výšce 1m a výšce ode dna 1,37 m. Jeho délka je 13,2 m. Voda byla přes akvadukt puštěna poprvé 28. října 1892.

Druhý akvadukt vznikl v roce 1898 na základě rozhodnutí, aby celý odpad zvaný Barevna (u Dašic) zaústil do vyprojektovaného odpadu od Lánů k Malým Kolodějům tzv. Malokolodějského odpadu. Jeho voda byla podvedena pod středověkým kanálem Zminkou zděnou schybkou.

3. Současnost

1.7 Širší vztahy v současnosti

Žádné místo neexistuje jako izolovaný ostrov. Jsou pro něj určující jeho prostorové souvislosti – využívání nejen místa samotného, ale i jeho okolí. Dnes je řešená lokalita zčásti zcela nevyužívaná a zčásti funguje jako rekreační zóna pro obyvatele Sezemice.

V kapitole historie jsme viděli, jak se vyvíjelo okolí řešené lokality – město Sezemice i jeho krajinné zázemí a z toho můžeme dedukovat, jaké byly širší vztahy v minulosti.

Poznání širších vztahů v současnosti, znamená zachytit pohyb lidí kolem řešeného místa i v něm, sledovat využití okolních pozemků a budov. Řešená lokalita – přírodní park je vymezena ze dvou stran vodními toky, což jí dodává jedinečné kouzlo. Na jedné straně se jedná o řeku Loučnou a jejím přítok Zadní Lodrantku a na druhé straně o Mlýnský náhon. Západní nepravidelnou hranici tvoří hranice soukromých pozemků.

Tato krásná přírodní lokalita se nachází v těsné blízkosti zastavěné části města a přímo na něj navazuje. Dá se říci, že podél vodních toků do města přímo proniká. Přírodní park přiléhá k historicky nejstarším částem města, jak jsme viděli v kapitole historie. Areál kostela s unikátní zvonicí a krásně opravenou farou je hned „za vodou“, tedy za Mlýnským náhonem a řešenému prostoru vytváří jedinečnou kulisu. Stejně tak se v pozadí objevuje hřbitovní kaple Panny Marie, která je severně od řešené lokality na kopci. V mnoha pohledech se samozřejmě projeví svou typickou siluetou Kunětická hora.

Sezemice mají v současné době přibližně 3800 obyvatel a k tomu odpovídající veškerou občanskou vybavenost.

1.7.1 Dopravní napojení

Sezemicími vede komunikace I. třídy I 36, která prochází nedaleko od západní hranice řešeného území. Příjezd pro motorová vozidla je přímo do řešené lokality pouze jeden - mezi oplocením areálu TJ Spartak o provozovny cateringu Bonté.

Přímo v řešené lokalitě je parkoviště za objekty cateringové společnosti. Ta ke svému provozu potřebuje několik automobilů, které parkují na parkovišti za objektem. Parkoviště přímo navazuje na řešenou zelenou plochu. Parkoviště je na obecní ploše.

Odstavná parkovací stání jsou v okolí i mimo řešenou plochu, ale zároveň v její blízkosti dvě: parkoviště u školy a parkoviště u vjezdu do areálu TJ Spartak.

Sezemicími prochází také významné cyklostezky:

- Cyklotrasa 4191, která vede z Pardubic do Holic
- Cyklotrasa 4192 Sezemice – Čeradice

Cyklotrasa 4191 je v úseku mezi Pardubicemi a Sezemicími s asfaltovým povrchem, je osvětlená a je to zároveň inlinová trasa, která je hojně využívána. Její zakončení v Sezemících je spolu s parkovištěm a odpočívadlem nedaleko řešené lokality.

Přístup pro pěší je do lokality z města přes mostek poblíž školních hřišť ze severu. Z jihu je přístup od cesty vedoucí podél břehů řeky Loučné a ze západu mezi areálem Spartaku a firmou Bonté. Obyvateli Sezemice využívaný přístup je i průchodem přes areál TJ Spartak.

1.7.2 Pohyb a trasy pohybu

Místo dnes slouží jako prostor pro venčení psů, k procházkám – jejich cílem je velký akvadukt nebo splav na Loučné. Pohybují se zde i cyklisté.

Nejvýznamnější cestou na hranici řešeného území je vyštěrkovaná cesta posléze se měnící ve vyštěrkovanou koleje kolem řeky Loučné. Cesta je doprovázena jednostrannou alejí stromů. Vede až k zábranám poblíž soutoku Loučné a Zadní Lodrantky. Tam se mění na pouze vyjeté koleje a vede až ke splavu na Loučné.

Za zábranami je vyšlapaná pěšina až k Velkému akvaduktu.

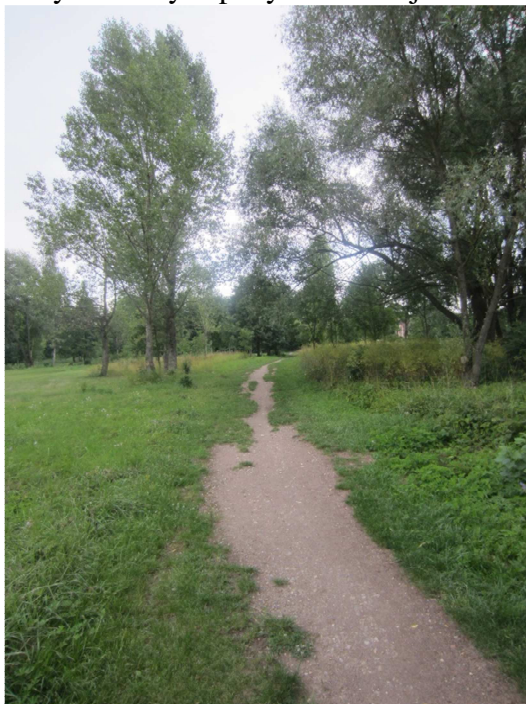
Hlavní vstup do území je přes kovový most, od něž lidé vychodili šikmo přes tréninkové fotbalové hřiště cestu k bráně Spartaku. Druhá trasa vede od mostu směrem k soutoku.

Mezi plotem sportovního areálu a řešenou plochou vede polní cesta až k travnatému cvičnému hřišti. Zde se mění ve vyšlapanou pěšinku přecházející napříč hřiště a pokračuje dál směrem k soutoku Zadní Lodrantky a Loučné. Tato cesta a posléze pěšina vede ve stopě historické polní cesty, která je zachycena i mapě z roku 1839.

Kromě vyštěrkovaných a vyšlapaných cest je možné se prostorem pohybovat díky pravidelně sečeným koridorům. Jeden z nich vede od splavu po druhé straně Loučné – po jejím jižním břehu, takže je možné vytvořit si procházkový okruh.

Další travnatá cestička se vine od Velkého akvaduktu kolem kraje pole a dále školních pozemků na kraj Sezemice.

Dá se zhodnotit, že díky lidmi vyšlapaným cestám je místo dobře prostupné.

1.7.3 Bezprostřední okolí

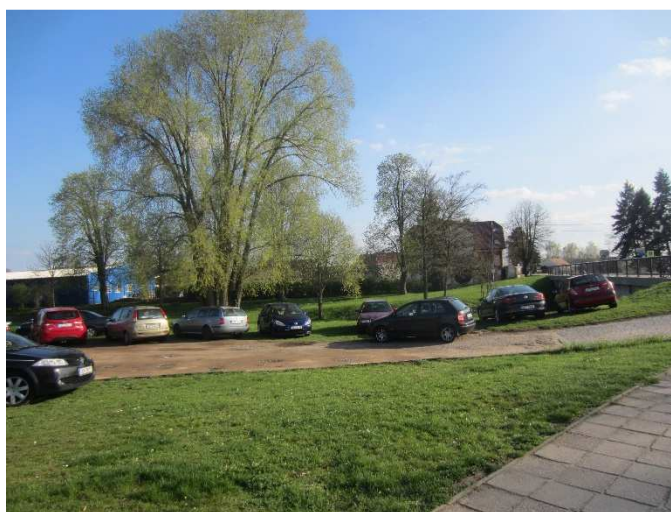
Na sledovaný prostor bezprostředně navazuje areál mlýna a jeho pozemek tak, jak tomu bylo i v minulosti. Budovy mlýna jsou velmi pěkně zrekonstruovány. Budovy mají dva různé majitelé. Objekt stojící na jižním břehu náhonu má kolem sebe pozemek, který je dnes značně zanedbaný a hranice soukromého pozemku a obecní plochy není vymezena plotem. Je zde půjčovna lešení.

Ze západní strany přiléhají dva soukromé objekty využívané k podnikatelským aktivitám. Prodejna drogerie je v této chvíli nevyužívaná. Sousední objekt má soukromá cateringová společnost, která ke svému provozu potřebuje i několik automobilů, které parkují za ní, jak již bylo uvedeno.

V jihozápadní části sousedí se zelenou plochou areál TJ Spartak Sezemice. Areál je sice oplocený, ale s otevřenými brankami, jak na západní straně směrem k hlavní silnici, tak na východní straně směrem do řešené zelené plochy. K bráně areálu je možný příjezd autem z hlavní silnice a na rozšířeném a vyasfaltovaném prostoru před branou je možné parkování.

V areálu je nejen velké fotbalové hřiště, ale i občerstvení a oddělení Mateřské školy Pohádka v samostatném objektu. Zde je v přízemí navíc rehabilitace. U MŠ je menší dětské hřiště.

Kousek od vjezdu do sportovního areálu je u řeky Loučné skautská klubovna (bývalá moštárna).

V severovýchodní části k řešenému území přiléhá relativně velký areál školy i s velkým běžeckým oválem a čerstvě instalovanými workoutovými prvky. Mezi mlýnským náhonem a jižní hranicí školního pozemku bylo založeno školní arboretum.

U areálu školy jsou také dvě hřiště s asfaltovým povrchem přístupná veřejnosti, umožňující hrát tenis, basketbal, nohejbal atd. Přístup k těmto hřištím je samostatnou brankou.

Na areál školy navazuje menší areál mateřské školky. Některé třídy školky jsou umístěny i mimo areál.

Poblíž je oplocené dětské hřiště s potřebnými lavičkami kolem, což plně vyhovuje menším dětem a jejich rodičům. Jsou zde houpačky, kládová houpačka, pružinová houpadla, prolézačka a sestava se skluzavkou. Hřiště je hojně navštěvované.

Opodál je hřiště na petanque se dvěma různými povrchy a doplněné pěkným dřevěným altánem. V okolí jsou opět lavičky a odpadkový koš.

Z volnočasových aktivit nabízí okolí ještě možnost koupání v řece Loučné a to u mola s žebříkem do vody. To se nachází nedaleko od skautské základny.

1.8 Současný stav řešené lokality

V současné době je řešená lokalita zemědělsky nevyužívaná. Už dávno zde nejsou pole, pastviny ani louky na píci. Jedná se o plochy ryze přírodního charakteru, které byly v minulosti z velké části ponechány volnému vývoji. Proto jsou zde hojně podrosty keřů a množství náletových dřevin. Ty partie, které ovšem byly využívány v minulosti jako vlhké louky, jsou vlhké i dnes.

1.8.1 Cestní síť

V lokalitě nejsou žádné zpevněné plochy s výjimkou asfaltového parkoviště na západní straně za podnikatelskými objekty. Všechny cesty a pěšiny mají naprosto přírodní charakter.

Podél Loučné vede štěrková cesta, posléze štěrkové koleje, která je nutná z hlediska průjezdu techniky. Kousek štěrkové (polní) cesty vede i podél plotu areálu Spartaku. Toto je nejvyšší kategorie cest, která se v lokalitě objevuje.

Další jsou již jen vyšlapané pěšiny, nijak nezpevněné, ale vyšlapané až na hlínu. Hlavní pohyb přes plochu je šikmo od mostku přes travnaté hřiště k zadní brance areálu Spartaku. Druhý hlavní směr je od mostku směrem k akvaduktu.

Další pěšiny jsou méně výrazné – pouze vyšlapané v trávě a křižují plochu v trasách, které nevedou mokřými loukami či náletovými porosty.

1.8.2 Zeleň

Břehy vodních toků

Lokalitu vymezuje na jedné straně řeka Loučná, jak již bylo uvedeno. Její břeh lemují relativně mladá alej. Nejedná se o alej jednodruhovou, ale sestavenou z několika druhů stromů. Jsou zde vysázeny lípa, duby, jilmy, jasany....

Z druhé strany je řešené území ohraničeno Mlýnským náhonem. Ten na rozdíl od Loučné oplývá bohatým břehovým doprovodem, a to jak mohutných stromů, tak i porosty keřů v kombinaci s popínavým přísavníkem. V době vegetace je porost plně zapojený a v podstatě neprůhledný s výjimkou několika málo míst, kde je možné zahlédnout vodní hladinu. Jedno z takových míst je poblíž mostku.

Břehový doprovod tvoří převážně mohutné jasany, vrby a olše. V keřovém patře se nejvíce objevuje černý bez, lísky, hlohy a další domácí keře spolu s mladými olšemi, vrbami a jasany. Plochy pod korunami stromů na břehu Mlýnského náhonu nejsou v současnosti udržované, takže zde v létě rostou až 2 m vysoké porosty kopřiv. Místa jsou proto z velké části neprostupná a nevyužívaná.

Stromové patro je přerušeno pod vedením drátů elektrického napětí, kde jsou pravidelně vysekávány porosty. Proto jsou zde pouze keře.

Přes všechno, co bylo o neprostupnosti břehových porostů výše napsáno, jsou od mostku západním směrem vyšlapané pěšiny ke dvěma místům na břehu, které jsou pravidelně vysekávány. Pěšiny působí velmi tajemně, ale nejsou zrovna pohodlně schůdné.

Takto zarostlé okolí Mlýnského náhonu je velmi cenné pro přírodu, ale méně příznivé vyznívá s ohledem na možnost využití člověkem, byť jen jako estetického prvku.

Jedním z úkolů návrhu bude nalézt kompromis mezi potřebami člověka a potřebami vytvořit dostatečný prostor i pro přírodu.

V části za zábranou směrem k Velkému akvaduktu je naopak levý břeh Mlynářky v podstatě bez porostů až na skupinky mladých vrb a bezu. Zde je vodní tok mnohem více

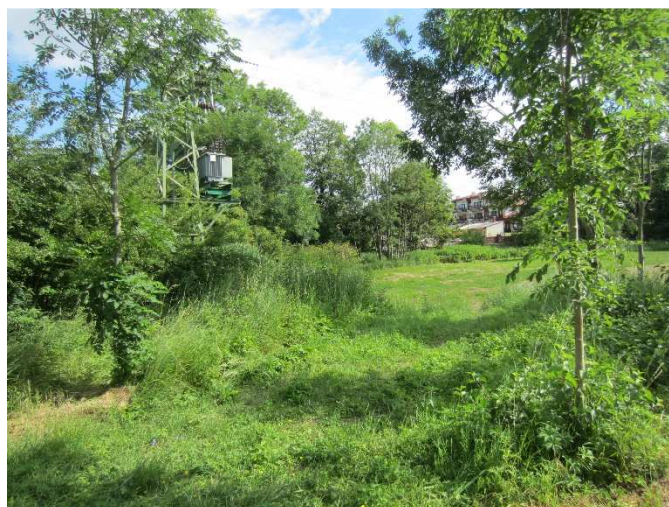
vnímatelný. Na pravém břehu rostou mohutné topoly a vrby. U topolů je problém lámavosti větví, vrby postupně odchází.

Za zábranou vede pěšina podél toku potoka Zadní Lodrantky. Jeho jižní břeh je zarostlý bujnou vegetací. Severní je převážně travnatý a na jeho hraně rostou mohutné topoly, místy doplněné keři. Potok samotný působí velmi půvabně díky rostlinám na okraji vody a ve vodě. Na jaře zde lze zahlédnout blatouchy a v létě je v něm množství květů stulíku žlutého, což je naše domácí leknínovitá rostlina.

Uvnitř lokality

Uvnitř lokality se na pozemcích nachází roztroušeně skupiny mohutných vrb, olší a topolů. Díky tomu, že některé partie byly sečené málo nebo vůbec, zarostly množstvím náletových stromů především jasanů. Kromě jasanů jsou na ploše i dubky letní, břízy, lípy, topoly černé a staré ovocné stromy, případně i mladší ořešáky. V podstatě se dá ale říci, že tím, že příroda dostala v lokalitě volnou ruku, je její vegetace v souladu s daným prostředím. Rostou zde pouze druhy stromů odpovídající stanovišti. Naštěstí zde nenalezneme stříbrné smrky, tuje apod.

Jak již bylo uvedeno, byly zde v minulosti různé pozemky s různým využitím. V terénu je dodnes zachovaná hranice pozemku z 50. let, místy i se zbytky plotu (viz obraz Mlynářova louka pod sněhem). Dále je znatelná odvodňovací strouha a další terénní nerovnosti vyplývající z historického vývoje. Plochy jsou proto problematické na údržbu a to nejen díky terénním nerovnostem a výmolům, ale i díky pařezům, zbytkům plotu apod.

Travnaté porosty jsou sečeny pouze s cílem nejnutnější údržby pozemků. Místo dnes na své využití čeká. Většina plochy je sečena v ne příliš pravidelném rytmu a veškerá posečená hmota se nechává ležet. Jejím tlením dochází k obohacování půdy o živiny, zejména dusík. Proto se na plochách prosadily rostliny milující dusík, které ovšem nejsou zrovna vzhledné ani příjemné jako pcháče, kopřivy apod. Ty potom vytlačují ostatní druhy rostlin. Po takových to plochách proto není možné se v současné době volně pohybovat. Současný způsob udržování travních porostů je vzhledem k okolnostem pochopitelný, ale není do budoucna udržitelný. Bude nutné řešit rozlehlé plochy porostlé kopřivami. Místa s výskytem silně invazivní křídlatky japonské již byly zachyceny a započala její cílená likvidace.

V řešené lokalitě se nachází také Mlynářka – vlhká snižená část louky u náhonu, jíž je možné pomocí stavidla zatopit vodou z náhonu. To je využíváno v mrazivých zimách, kdy je takto jednoduše možné vytvořit kluziště. Mlynářka není tak často sečená a vzhledem k tomu, že je podmáčená, tak její porost je plný pcháčů, kostivalu a podobně a tudíž neláká k volnému pohybu. Jedná se o stejnou problematiku travních porostů, která byla zmíněna výše. Na druhou stranu jsou v Mlynářce na jaře k vidění blatouchy.

Jihovýchodní cíp

Jedná se o plochu mezi dvěma vodními toky, kde kromě břehového doprovodu, nejsou v prostoru stromy ani keře a jsou zde louky.

Louka je biotop, který vznikl činností člověka, díky jeho hospodaření v krajině. Potřebují tedy péči v podobě pravidelného sečení (2 až 3 krát do roka). Bez ní louky zanikají. Louka patří k obrazu kulturní krajiny. Louky bývaly dříve v místech, kde nemohlo být pole – na plochách s chudou půdou, na místech stabilně vlhkých nebo zaplavovaných a sloužily k produkci sena jakožto krmiva pro chovaná zvířata. Přesně takovou situaci máme i v řešeném území.

Za zábranou směrem k akvaduktu jsou to louky vlhké s pcháčem zelinným (stejně jako v Mlynářce). Ty jsou na jaře charakteristické kvetením blatouchů. V sušších partiích jsou to louky ovsíkové. Ty jsou charakteristické dominantními travinami dorůstajícími až 1 m výšky. Na jaře jsou tyto louky nápadně žluté díky hojnému výskytu pryskyřníku. V létě tu kvete kakost, jetel, řebříček.....

O loukách si mohou návštěvníci přečíst na jedné z naučných tabulí u řeky Loučné. Louky zadržují vodu a mají významnou protierozní funkci. Největším ohrožením pro louky znamená přehnojování a zanedbání péče v podobě malé frekvence sečení. K přehnojování dochází díky systému sečení, kdy se posečená hmota nechává ležet. Je to stejný problém, jaký byl výše zmíněn. V louce se prosazují pak dusík milující rostliny a mizí ty ostatní. Klesá druhová pestrost a louka se stává na údržbu stále více problematickou.

1.8.3 Využití

Řešená lokalita má několik částí. Na ploše je veliké cvičné fotbalové hřiště, což je oblast, která je pravidelně nízce sečená. Tomu odpovídá i relativně vysoká kvalita trávníku oproti okolí. Nachází se v místech, která vždy byla suchá a bývala zde pole. Hřiště je ovšem využíváno k fotbalovým tréninkům pouze v zimě, jelikož hned vedle se nachází perfektně udržované hřiště Spartaku Sezemice.

Protože se ale jedná o velkou suchou a pravidelně sečenou plochu, chodí si sem hrát děti se školkou, v příznivém počasí se sem přesouvá hodina jógy, koupou si zde tátové s malými syny či kluci – na malém kousku před obrovskou brankou. Zkrátka hřiště je využíváno mnoha různými jinými způsoby.

Řešená lokalita je hojně využívána k procházkám, ať už jen tak nebo procházkám se psy a kočárky. Na molu u vody si občas hrají děti.

Zátěž

Nadzemní vedení elektrických rozvodů spolu s ne zrovna oku ladícími betonovými sloupy a trafostanicí jsou jednoznačnou estetickou i technickou zátěží daného místa.

Řešená lokalita je svou polohou i charakterem přímo předurčená jako relaxační zóna pro obyvatele města, ale i turisty, kteří sem zavítají po některé z cyklotras či inlinové stezce z Pardubic.

1.9 Limity území

1.9.1 Územní plán

Využití a podoba řešené lokality musí být v souladu s platnou územně plánovací dokumentací. Územní plán tak vytváří základní mantinely a požadavky, s nimiž je potřeba při návrhu počítat.

Z hlediska využití jsou v územním plánu na řešeném území tyto plochy:

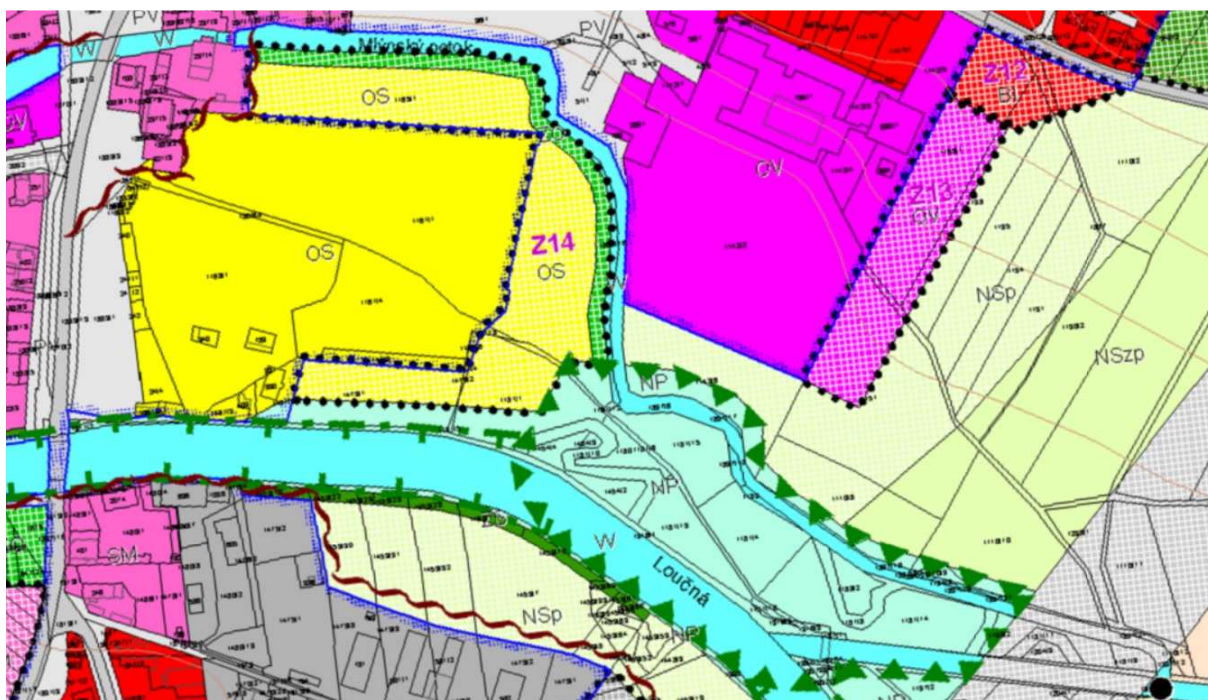
NP.... plochy přírodní.....stav

ZO.....plochy zeleně ochranné a izolační..... návrh

OS.... plochy občanského vybavení – tělovýchova sport..... stav i návrh

Nově je v řešeném území navržena zastavitelná plocha Z14 o výměře 0,55 ha právě s navrženým využitím tělovýchova a sport.

Hned za hranicí lokálního biokoridoru jsou plochy podmíněné realizací obchvatu silnice I/36 a přeložky silnice II/298. Tyto plochy bohužel zasahují bezprostřední okolí velkého viaduktu.

Výřez hlavního výkresu ÚP

Následující tabulky a texty jsou výňatky z textové zprávy územně plánovací dokumentace týkající se řešeného území:

OBČANSKÉ VYBAVENÍ – TĚLOVÝCHOVNÁ A SPORTOVNÍ ZAŘÍZENÍ OS	
Hlavní využití	plochy a objekty pro tělovýchovu a sport
Přípustné využití	Stavby pro tělovýchovu a sport (sportovní hřiště, sportovní haly, koupaliště, bazény) Šatny, klubovny, sociální zařízení občanské vybavení komerční – obchodní prodej, ubytování spojené s provozem sportoviště, stravování, služby nevýrobního charakteru – sloužící pro provoz nebo doplnění funkce sportovních zařízení vedení nezbytných komunikací včetně odstavných stání, vedení cyklistických stezek stavby infrastruktury (vodovody, plynovody, rozvod elektro, telekomunikací, kanalizace) vč. nezbytných technických zařízení, trigonometrická síť a podobně vodohospodářské stavby vodní plochy po provedení biologického hodnocení lokality oplocení do výšky 1700mm fotovoltaické elektrárny jsou přípustné, pokud jsou umístěny na střešní konstrukci staveb. plochy zeleně
Nepřípustné využití	bydlení kromě bytů správců výroba a skladování průmyslu těžkého a lehkého zemědělská výroba výroba drobná a řemeslná rekreace
Podmínky prostorového uspořádání	Maximální výška 12m nad terénem, kromě věžových staveb spojených s funkcí sportoviště

ZELEŇ OCHRANNÁ A IZOLAČNÍ ZO

Hlavní využití	izolační zeleň
Přípustné využití	Stavební objekty zvyšující izolační schopnost zeleně, zejména z hlediska hluku vedení nezbytných komunikací včetně odstavných stání, vedení cyklistických stezek stavby infrastruktury (vodovody, plynovody, rozvod elektro, telekomunikací, kanalizace) vč. nezbytných technických zařízení, trigonometrická síť a podobně vodohospodářské stavby vodní plochy po provedení biologického hodnocení lokality oplocení do výšky 1700mm fotovoltaické elektrárny jsou přípustné, pokud jsou umístěny na střešní konstrukci staveb plochy zeleně
Nepřípustné využití	bydlení výroba a skladování zemědělská výroba občanská vybavenost individuální rekreace
Podmínky prostorového uspořádání	Pouze přízemní objekty do výšky 4m
PŘÍRODNÍ NP	
Hlavní využití	Ochrana přírodního prostředí
Přípustné využití	Zezeň, objekty křižující technické infrastruktury včetně komunikací, nezbytná technická zařízení pro údržbu vodních toků a krajiny
Nepřípustné využití	Veškeré stavby a činnosti, které nesouvisí s hlavním využitím a nejsou uvedeny jako stavby přípustné Oplocení pozemků

Ochrana urbanistických hodnot

- **Prostor zeleně a sportu v centru města**

Prostor mezi Mlýnským náhonem a řekou Loučnou je navržen jako plocha občanského vybavení – tělovýchovná a sportovní zařízení. Navržené využití musí být charakteru, který nezhoršuje odtokové poměry v území, a u kterého nehrozí škody na majetku a životech z důvodu záplavového území. U umístěných aktivit musí převládat přírodní prvek s návazností na zeleň podél řeky Loučné.

C1 URBANISTICKÁ KONCEPCE

Systém sídelní zeleně

Základní kostrou sídelní zeleně jsou plochy navazující na biokoridor podél řeky Loučné. Plochy jsou navrženy k využití pro sport a rekreaci se zdůrazněním přírodního charakteru území a návaznosti pěších tras na doprovodnou zeleň vodního toku.

Rekreace a sport

Plochy pro rekreaci a sport jsou soustředěné podél řeky Loučné ve dvou nových zastavitelných územích.

Z 14 rozšiřuje stávající plochu zázemí fotbalového klubu o plochy vhodné pro aktivity celoměstského významu s preferencí přírodních prvků. Realizace je podmíněna řešením ochrany před záplavou a zajištěním odtokových poměrů v území.

E1 KONCEPCE USPOŘÁDÁNÍ KRAJINY, VČETNĚ VYMEZENÍ PLOCH A STANOVENÍ PODMÍNEK PRO ZMĚNU V JEJICH VYUŽITÍ

Plochy přírodní (NP) – tvořené stávající i navrhovanou ekologickou kostrou území, zde představovanou prvky systému ekologické stability krajiny nadregionálního, regionálního a lokálního charakteru. Jedná se o plochy, kde je jednoznačně nad všechny ostatní zájmy postaven zájem ochrany přírody a krajiny;

E5 OCHRANA PŘED POVODNĚMI

Rozvojová plocha Z14 v centru Sezemice včetně navazující stávající plochy sportovišť leží v ploše nízké záplavy. Výstavba v této lokalitě musí být chráněna před negativními účinky záplavy výškovým a konstrukčním uspořádáním. V celé ploše bude zachován přírodní charakter.

E6 PODMÍNKY PRO REKREAČNÍ VYUŽÍVÁNÍ KRAJINY

V ploše Z 14 je využití navrženo zejména ke sportovnímu vyžití. Doprovodné objekty společenského nebo komerčního charakteru jsou přípustné za předpokladu ochrany před záplavou.

V územním plánu jsou zachyceny i prvky územního systému ekologické stability (ÚSES). Na hranici řešeného území teče řeka Loučná, která je regionálním biokoridorem RBK 1281. Na tomto koridoru je funkční lokální biocentrum LBC 128103, které je v severovýchodní partii řešeného území.

1.9.2 Záplavová území

Na následujících mapách je zobrazeno záplavové území v řešené lokalitě při záplavách 5-ti letou, 20-ti letou a 100 letou vodou. Na nich je jasně vidět, že v případě 5-ti leté vody nedojde k žádnému ohrožení řešeného území, jelikož jak řeka Loučná, tak Mlýnský náhon zůstanou ve svých korytech.

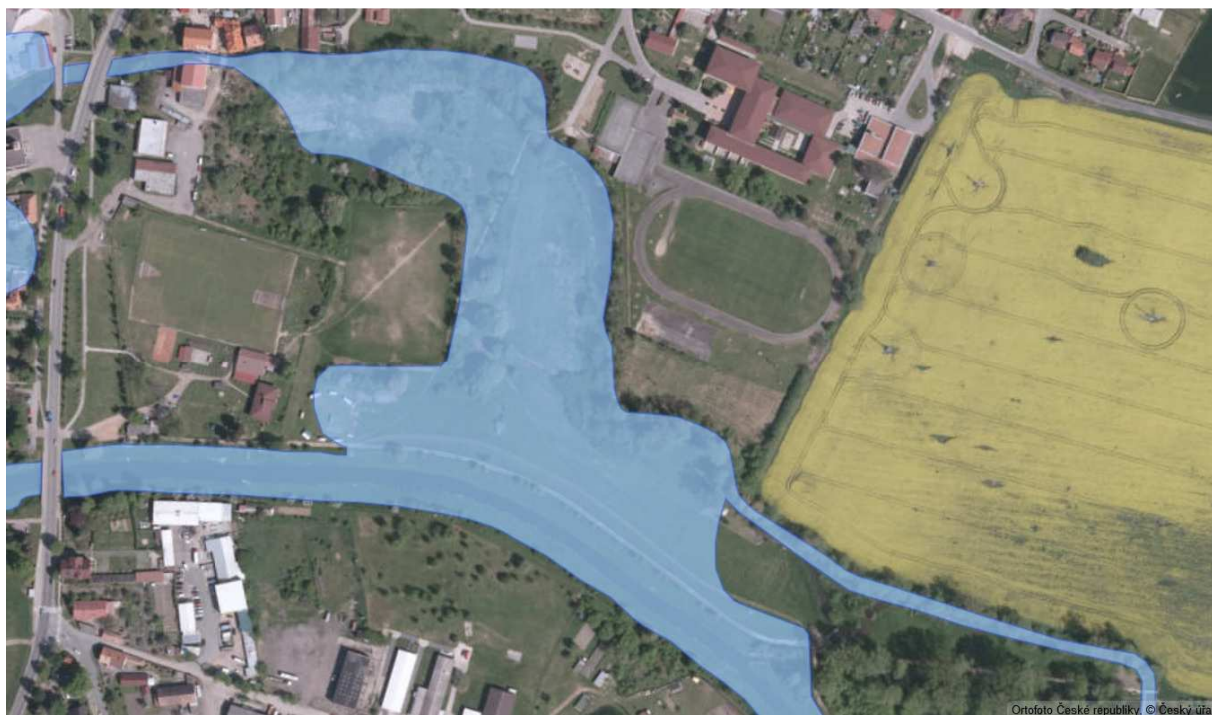
Dvacetiletá voda zatopí dnešní vlhkou a pravidelně napouštěnou louku Mlynářku a další níže položené partie. Nezasáhne stávající tréninkové hřiště a západní partii s nálety jasanů za parkovištěm.

Stoletá voda zasáhne celou řešenou lokalitu vyjma výše zmíněné západní partie za parkovištěm.

V územním plánu je proto na západní hranici řešené lokality navržena protipovodňová hráz.

Záplavové území – 5 letá voda

Záplavové území - 20 letá voda

Záplavové území – 100 letá voda

1.9.3 Inženýrské sítě

V řešené lokalitě je vedeno nadzemní elektrické vedení. Je až na výjimku jednoho kovového sloupu poblíž soutoku Loučné a potoka Zadní Lodrantka vedeno na betonových sloupech. Tyto sloupy jsou z estetického hlediska zátěží prostoru. Ochranné pásmo nadzemního elektrického vedení pak patří k limitům území.

Ochranné pásmo nadzemního vedení je souvislý prostor vymezený svislými rovinami vedenými po obou stranách vedení ve vodorovné vzdálenosti měřené kolmo na vedení, která činí od krajního vodiče vedení na obě jeho strany. V tomto případě se jedná o ochranné pásmo 12 m na obě strany.

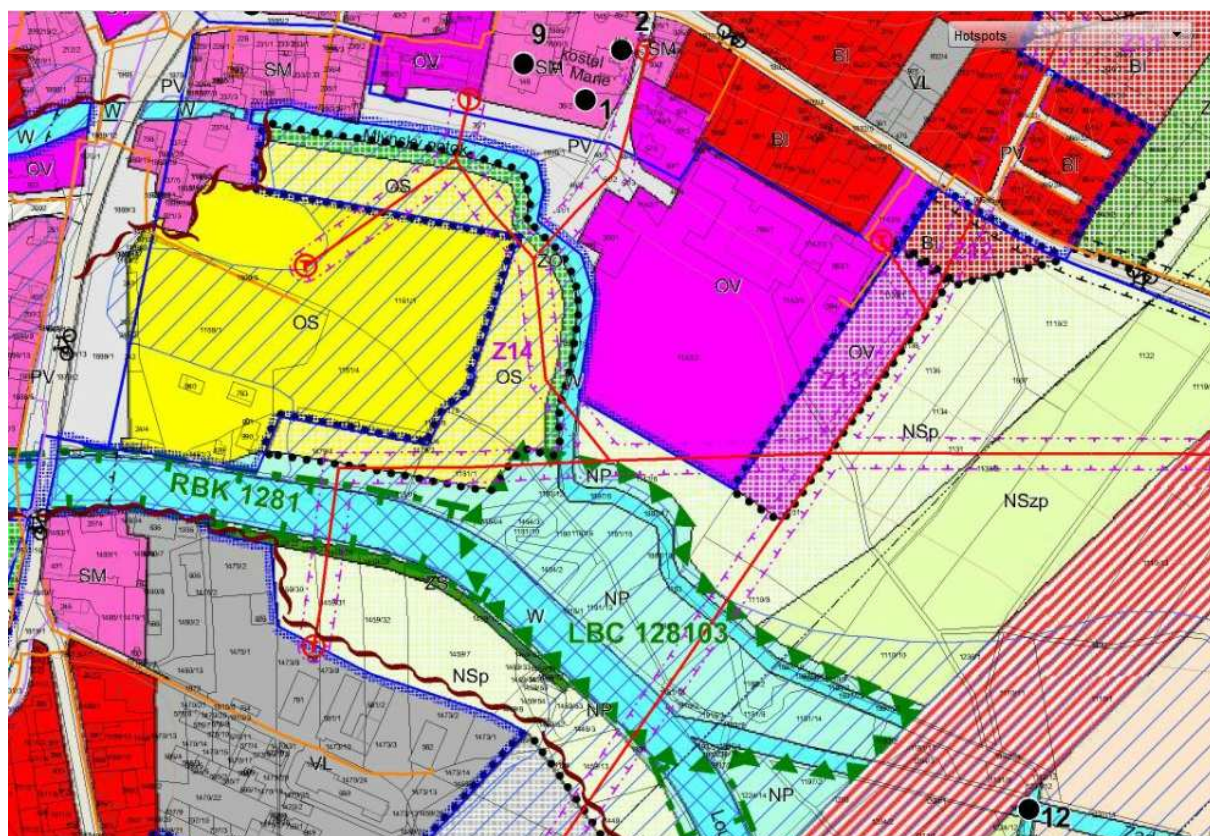
V ochranném pásmu nadzemního vedení je podle §46 odst. (8) a (9) uvedeného zákona zakázáno:

- a) zřizovat bez souhlasu vlastníka těchto zařízení stavby či umisťovat konstrukce a jiná podobná zařízení, jakož i uskladňovat hořlavé a výbušné látky,*
- b) provádět bez souhlasu jeho vlastníka zemní práce,*
- c) provádět činnosti, které by mohly ohrozit spolehlivost a bezpečnost provozu těchto zařízení nebo ohrozit život, zdraví či majetek osob,*
- d) provádět činnosti, které by znemožňovaly nebo podstatně znesnadňovaly přístup k těmto zařízením.*

V ochranném pásmu nadzemního vedení je pak zakázáno vysazovat chmelnice a nechávat růst porosty nad výšku 3 m. A v ochranném pásmu podzemního vedení je zakázáno vysazovat trvalé porosty a přejíždět vedení mechanizmy o celkové hmotnosti nad 6 t.

Z těchto zákazů může podle odst. 11 udělit písemnou výjimku (souhlas) provozovatel příslušné části elektrizační soustavy nebo provozovatel přímého vedení, pokud to umožňují technické a bezpečnostní podmínky a nedojde k ohrožení života, zdraví nebo bezpečnosti osob. Musí v ní stanovit podmínky provedení dané činnosti (např. vysazení stromu).

Na kraji řešeného území je také veden STL plynovod, který ale návrh nijak neovlivňuje.

Výřez koordinačního výkresu ÚP

4. Východiska návrhu

1.9.4 Představy a požadavky na využití plochy

V listopadu 2016 proběhlo setkání zastupitelů, ředitelů školy, školky atd., na němž byla představena lokalita zadávaná k řešení. Ze strany zpracovatele došlo k představení základního záměru řešení plochy a dalších podnětů a nápadů, jak lokalitu využít.

Ze strany pozvaných představitelů Sezemice bylo možné přijít s návrhy či požadavky, jak celou lokalitu pojmout či co do ní umístit. Z toho jednání byl učiněn zápis.

Soupis návrhů zpracovatele a podnětů ze strany zástupců obce Sezemice, které vyšly z tohoto jednání:

- ❖ zachovat plochu pro „pálení čarodějnic“
- ❖ dětská hřiště se zaměřením i na větší děti
- ❖ navrhnout přírodní koupaliště s možností využití v zimě jako kluziště
- ❖ dětské vodní hřiště
- ❖ prvky jízdy zručnosti na kole
- ❖ přírodní posilovna
- ❖ hřiště pro pejsky – oplocené
- ❖ zachovat přírodní charakter plochy
- ❖ podpořit život ptactva a jeho pozorování (budky, pítka, vhodné keře)
- ❖ podpořit život motýlů (vhodné živné a lákající rostliny)
- ❖ jedlá zeď (ovocný sad, ovocné keře)
- ❖ naučné stezky

Dále byly osloveny přímo děti zdejší základní školy se zadáním, že mohou naprosto bez jakýchkoliv omezení vyjádřit své představy a požadavky, jak volné plochy Mlynářky využít. Výstupem jejich společné práce v rámci tříd je soupis přání dětí za každou třídu zvlášť.

Návrh 1.A

- bowling
- kolotoč
- aquapark
- podzemní skluzavka
- stůl na ping pong
- fotbálek, hřiště
- skate park
- houpačky
- bludiště
- prolézačky
- šplhací tyč
- pískoviště
- kriket
- hororový dům
- mini golf
- hokejbal

- trampolína
- akvárium
- házená
- autíčka
- hlava dinosaura jako rozhledna
- točící labutě
- síťová houpačka
- horolezecká stěna
- skákací hrad
- mašinka

Návrh 1.B

- bazén, koupaliště, suna, vířivka, skluzavka do bazénu, tobogán, fontány, aquazorbing
- hřiště na basketbal
- dráhy na kolo
- autodrom (autíčka, která do sebe narážejí na pouti)
- minigolf
- hrací letadlo
- postele a židle
- rampy na skatebaord
- občerstvení
- trampolína – bublina, normální trampolína
- bowling
- elektrický býk
- masáže
- lega
- dopravní hřiště
- houpačky, kolotoč, prolézačky
- houpací síť
- počítačová učebna
- karate
- zoo
- golf
- minigolf
- zeď na tenis

Návrh 2.A

- workoutové hřiště – mohou využít děti i dospělí
- velké kameny na lezení – jako skály
- pirátská loď – prolézačky
- tobogán
- skatepark
- pyramida ze sítí

Návrh 2.B

- prolézačky
- houpačky
- kolotoč
- skluzavka
- dřevěný hrad
- pískoviště
- trampolína
- tyč na šplhání
- pingpongový stůl
- parkurové hřiště

Návrh 4.A

- trampolína
- nafukovací trampolína (jsou např. v Mirákulu)
- stůl na ping pong
- houpačky a prolézačky
- lanovka (jako je např. na dopravním hřišti v Pardubicích)
- houpací síť
- skatepark
- parkur

Návrh 4.B

- skatepark
- park s houpačkami, prolézačkami a posilovacími stroji
- lanové centrum
- parkurové hřiště

Návrh 5.A

I za cenu menšího množství nejrozumnějších atrakcí se celá třída rezolutně shodla na nutnosti zajištění úplného bezpečí (tedy aby se tam během žádné denní doby, ani během žádného dne v týdnu – např. sobota večer, kdy v Sezemických pobývají okolo hřiště nejrozumnější lidé, neměl nikdo důvod bát jít), klidně i za cenu toho, že by po celý den existoval člověk, jehož náplní práce by bylo dávat pozor na dění v parku (žádní pobíhající psi, žádní opilci, žádní výrostci demolující vybavení...).

Druhá věc, kterou by si přáli všichni, by byl zákaz kouření po celé ploše.

A do třetice klíčový požadavek, a sice důsledně promyslet rozmístění jednotlivých věcí a odvést v tomto ohledu kvalitní práci (nešoupnout vedle klidového místa na odpolední šlofik na dece dětské hřiště, neumístit kousek od posezení vhodného pro učení prolézačky pro děti atd.).

Z dalších návrhů potom především zachovat co možná nejvíce přírodní charakter (na úkor betonových a vydlážděných ploch)...

Ostatní vymoženosti: hřiště na plážový volejbal, altánek, zachování zimního kluziště, hřiště pro psy, odpadkové koše, cedule se zákazy, veřejné toalety, místa na piknik, jezírko, záhony s kytkami pro včely, bosá stezka, prolézačky, stánky s občerstvením, hřiště na parkur, U rampa, lavičky, stromy....

Návrh 5.B

- skatepark
- trampolíny
- vytvoření lesa (zalesnit) – zalesněné remízky mezi jednotlivými atrakcemi, prvky relaxačního parku
- přírodní hřiště
- přírodní koupaliště
- ovocný sad
- prolézačky
- kolotoče a houpačky
- přírodní tělocvična (posilovací stroje)
- kynologický park – prolézačky pro psy
- betonové hřiště na sportovní hry
- přírodní parkur (překážková dráha pro děti)
- tichý relaxační koutek na čtení (lavičky ve stínu)
- pískoviště s delšími suchými tobogány (klouzačkami)
- minizoo
- gymnastické náčiní
- zachování přírodního kluziště („mlynářka“)
- okruh (dráha) na in line bruslení (kolečkové brusle)
- dětská lanovka

Návrh 6.B

- Hokejbalové hřiště
- Psí park
- Park pro odpočinek s fontánou
- Discgolf
- Paintball
- Bruslení
- Parkour hřiště
- Hračkářství ☺

Návrh 7.A

- lanové centrum
- parkour překážky – www.parkour.cz
- okrasné jezírko
- trampolína
- koupaliště
- workoutové hřiště - WORKOUTLAND | Workoutová a fitness hřiště
- paintball hřiště
- airsoft
- motokárová dráha
- okrasná zahrada
- asfaltová plocha na bruslení

Návrh 7.B

- skatepark
- letní kino
- koupaliště (vířivka, tobogán)
- stroje na cvičení (jako např. na Dubině)
- ping-pong
- plážový volejbal
- lavičky
- tenisové kurty
- lehátka
- tenisový kurt
- basketbalové hřiště
- badminton (sítě)
- stoly na občerstvení, deskové hry ...
- posilovna
- trampolíny
- houpací síť
- zídky pro parkur
- přístřešek
- občerstvení
- květiny v parku
- naučná stezka (živočichové, rostliny, kultura kraje...)
- čistá a původní příroda
- prolézačky

Návrh 8. A

- work – out hřiště (hřiště s posilovacími stroji)
- zábavný park
- beton – místo na kolečkové brusle, koloběžky
- houpací síť
- řetězové houpačky
- basketbalový koš
- hřiště na florbal
- domky ve stromech
- bazén
- kluziště
- pohodlná místa k sezení –(popelnice jako gauče viz. IQ Park Liberec)
- veřejná Wi-Fi

Návrh 9. třída

- venkovní fitness
- plážový volejbal
- parčík na sezení
- prolézačky
- bazén

Vyhodnocení přání dětí základní školy.

Na výše uvedeném soupisu je vidět, že děti mají skutečně velkou fantazii a ty menší se v jejím rozletu nenechávají naštětí ještě nijak omezovat. Bohužel ne všechna přání je možná možné přenést do hmotného světa dané lokality, a proto jen ve snech dětí zůstanou „labutě“ a „autíčka“ – typické atrakce pouti, zoo nebo aquapark s tobogánem.....

Naopak mnoho nápadů je zcela reálných. Nejvíce se opakovala tato přání:

- ❖ koupaliště (bude řešeno jako přírodní)
- ❖ zimní kluziště (přírodní)
- ❖ dráhy na kolo nebo inliny
- ❖ dětské hřiště s pískovištěm, houpačkami, kolotočem, skluzavkou a prolézačkami – některé třídy si představují přírodní hřiště
- ❖ dětská lanovka
- ❖ skatepark
- ❖ prvky na horolezení – velké kameny či lezecké stěny
- ❖ parkourové hřiště
- ❖ workoutové hřiště
- ❖ venkovní posilovna
- ❖ psí hřiště
- ❖ místa pro odpočinek
- ❖ altán či přístřešek
- ❖ domky ve stromech
- ❖ plážový volejbal

Podnětů ze strany dětí je skutečně mnoho, ale je vidět, že si s požadavky a představami dospělých nijak neodporují. Děti měly i některá přání, která již v těsném sousedství plochy jsou naplněna jako: tenisové kurty, hřiště na badminton, basketbalový koš či cvičná tenisová zeď.

1.9.5 Východiska návrhu z hlediska přírody

1.9.5.1 Potenciální přirozená vegetace

Dokud člověk svojí cílenou činností nezačal ovlivňovat přírodu a vegetaci kolem sebe, rostla na celém povrchu země taková vegetace, která odpovídala geologickým a klimatickým poměrům daného území. Ve střední Evropě byla převážná část povrchu zalesněna – většinou listnatým lesem. Tak tomu bylo až do příchodu prvních zemědělských kultur.

Geobotanická rekonstrukční mapa vegetace zachycuje, jaká vegetace by na daném místě rostla, kdyby ji člověk svojí činností nezměnil.

Na Pardubicku pokrývaly velkou část území lužní lesy. Ty byly rozšířeny podél vodních toků (samozřejmě také kolem tehdy ještě bujně meandrující Loučné). Lužní lesy rostly tam, kam až zasahovaly pravidelné záplavy. Tyto pravidelné záplavy a vysoká hladina spodní vody podměnily vznik vlhkomilných topolových doubrav. Rostly v nich jasanů ztepilý, topoly černé, duby letní a vrby. Z keřů bychom pak v těchto topolových doubravách našli bezy černé a střemchy. Většina původních lužních lesů byla v minulosti odstraněna a nahrazena loukami a poli. Pravidelné záplavy však působily hospodářské škody, a proto byly vodní toky Labe, Loučné i Chrudimky postupně na přelomu 19. a 20. století zregulovány.

Od regulace toků byly topolové doubravy přirozeně nahrazovány suchomilnějšími jilmovými doubravami, kde kromě jasanů a dubů letních rostly navíc i jilmy a javory babyky.

Viděli jsme v části historie, že minimálně od středověku v řešené lokalitě nebyly lužní lesy, ale louky, pole a pastviny. Běhový doprovod toků nebyl souvislý.

Tím, že v druhé polovině 20. století přestala být plocha intenzivně hospodářsky využívaná, začaly se zde opět prosazovat dřeviny odpovídající danému stanovišti – jasan, topoly a duby. Tyto druhy dřevin přibýly k souvislému břehovému doprovodu a vzrostlým vrbám.

Z ekologického hlediska je pro určité místo nejvhodnější ta vegetace, která by tam rostla, kdyby dané místo nebylo nikdy dotčeno lidskou rukou.

1.9.5.2 Přírodní styl zeleně

Zeleň na okraji zástavby souvisí s okolní volnou krajinou. Úzce navazuje na krajinnou zeleň, ať už souvislou nebo rozptýlenou. Zeleň v intravilánu i na jeho okraji by měla přirozeně zapojovat stavby i celé obce do krajiny. Při výběru dřevin je nutné řídit se nejen přírodními podmínkami, ale je potřeba používat dřeviny, které jsou nejbližší přirozené druhové skladbě v daných podmínkách, jak jsme si ukázali výše.

Je proto potřeba volit převážně dřeviny domácí nebo zdomácnělé. Vždyť krásou svých květů, plodů a zářivými barvami podzimního listí se mnohé domácí druhy vyrovnají exotickým dřevinám. Je nutné se vyvarovat používání velké míry cizokrajných druhů dřevin, nezvyklých barevných kultivarů rostlin, tvarově odlišných taxonů, zejména malokorunných stromů.

Také jehličnany, byť se jedná o domácí druhy, nejsou do řešeného území vhodné. Je potřeba brát ohled na potenciální přirozenou vegetaci lokality. Při výběru dřevin je také potřeba soustředit se na častý dnešní problém, kterým je druhová chudost.

Je potřeba si uvědomit, že díky hojnému používání kultivarů a cizokrajných dřevin jsou dnes některé dříve naprosto běžné dřeviny v přírodě vzácné a ohrožené - např. dřín, klokoč, některé druhy planých růží apod. Proto když je použijeme ve venkovské zeleni, zvolili jsme nakonec něco mnohem cennějšího a neobvyklejšího, než cizokrajné dřeviny.

Dnes se i při komponování zahrad a veřejných prostranství dostávají do středu pozornosti tzv. přírodní zahrady, které kladou důraz nejen na estetickou, ale i přírodní hodnotu. Napodobují přirozené přírodní prostředí, vytvářejí biotopy, které pomáhají zachování původních rostlinných druhů a na ně navazujících živočichů. Vedlejším účinkem takto řešené zeleně, která má být samozřejmě krásná, je obohacení přírodního prostředí.

Z hlediska přírody jsou klíčové původní rostliny. Je potřeba dát přednost původním druhům rostlin. Původní rostliny jsou ty, které se na našem území vyvíjely tisíce let a jsou dokonale přizpůsobeny místním půdním i klimatickým podmínkám, tedy dešťovým srážkám a ročním obdobím. Dále si tyto rostliny vytvořily pevné vztahy s nekonečným množstvím organismů a jiných rostlin, vyvíjejících se po jejich boku celou tu dobu – od mikroskopických

roztočů a hub po velké savce. Nic v přírodě neexistuje samo o sobě, vše je propojeno se vším. Všechny tyto podmínky a propojení jsou zakódovány v genech rostlin, proto rostou tak snadno.

1.9.5.3 Výhody přírodního stylu zeleně

Vysazování původních druhů rostlin s sebou přináší celé množství kladů:

- 1) Takováto forma zeleně je bezúdržbová. Můžeme vyloučit používání vody na zalévání a veškerou zahradní chemii. Vegetace v přírodě ji také nepotřebuje. Jedná se tedy o velice praktické řešení zeleně, která neklade zvýšené požadavky na pracnost (nutnost zaměstnání pracovníka – pracovníků na její údržbu) a tím také není finančně náročná.
- 2) Rostliny, které byly ještě donedávna v přírodě běžné, jsou dnes často ohrožené. Tím, že jsou využity v návrhu zeleně je jim vlastně vytvořeno životní prostředí.
- 3) Důsledkem vysazování původních druhů, které se dnes v přírodě už tak běžně nevyskytují, je zvýšení druhové pestrosti (biodiverzity) v krajině poznamenané lidskou činností.
- 4) Na určité rostliny a rostlinná společenství jsou vázány určité druhy živočichů. Tím, že jsou vytvářena společenství přírodní, vzniká i vhodné životní prostředí pro volně žijící živočichy (ptáky, motýly, plazi...)

5. Návrh

Cílem návrhu je nechat vyniknout nezanedbatelné přírodní hodnoty lokality a do tohoto rámce doplnit prvky vyžití pro obyvatele a to tak, aby se vzájemně nenarušovaly. V partiích nejbližší zastavěnému území je s ohledem na dostupnost se do popředí dostává využití pro obyvatele a ve vzdálenějších partiích od města dostává přednost příroda.

1.10 Návrh údržby zeleně

Krásné přírodní prostředí je základní hodnotou a předpokladem jak estetického působení, tak oblíbenosti obyvatel a návštěvníků lesoparku Mlynářka. Přírodní prostředí ovšem působí skutečně příjemně pouze za předpokladu, že jsou plochy zeleně správně udržované. Proto je péče o zeleň a její údržba naprosto nejdůležitějším a prioritním krokem při proměně řešené lokality.

Zanedbané a zarostlé plochy totiž působí nepřívětivě a navíc jsou mnohdy skutečně neprostupné, přestože místo samo je třeba zajímavé, ale nelze se v něm projít díky vysokým kopřivám apod. Naopak udržovaná zeleň působí příjemně a evokuje dnes již mizející obrazy plně obhospodařované kulturní krajiny. Louka, vzrostlé stromy, řeka či potok – to jsou prosté motivy, v nichž je hluboká krása.

Ukázka udržovaného okolí řeky

1.10.1 Dřeviny

Veškeré zdravé vzrostlé stromy budou zachovány. Ty pak tvoří břehový doprovod vodotečí a uvnitř lokality stromové skupiny. Tím, že byla plocha ponechána delší čas v podstatě sama sobě bez hospodářského využití, mohla se zde prosadit příroda. A tak zde máme olšinu, vrbinu, jaseninu i skupinu topolů černých a prosazující se mladé doušky. Tu a tam najdeme lípu. Přesně tak to odpovídá potenciální přirozené vegetaci (tedy vegetaci, která by zde rostla bez zásahu člověka). To vše bude samozřejmě zachováno. Nicméně plochy je potřeba poněkud vyčistit od nemocných, suchých a náletových dřevin právě proto, aby vynikly ty zdravé.

To znamená kácení – viz podrobný výkres. Navrženy ke skácení jsou pouze suché nebo významně proschlé stromy, mladé nálety (zejména jasanu) a zcela neperspektivní ovocné dřeviny.

U mnoha stromů je navržen odborný prořez či průklest suchých větví. Jedná se zejména o topoly a ovocné dřeviny. Stávající ovocné stromy mají už svůj věk, ale bylo by zbytečné je šmahem odstranit. Proto jsou ve většině případů nechány na dožití. Odborný řez jim může prodloužit život o několik let a mezitím už narostou nově vysazené ovocné dřeviny.

Některým stromům je naopak potřeba dát prostor k růstu – jedná se zejména o mladé doušky.

V jihozápadní partii za zábranou je potřeba na pravé straně Mlýnského náhonu provést průklest suchých větví topolů a odstranit spadlé vrby. Tyto partie mají tendenci k úplnému vymizení stromového břehového doprovodu. Ten je zde potřebný nejen z hlediska přírody, ale i jako optická clona od polí a silnice do Sezemice. Proto je v této části nutné dbát nejen na odstranění uhynulých stromů, ale sledovat a podporovat i růst nových (olší, vrb, topolů, jasanů). Pokud by se přirozená obnova zdála pomalá, je možné přikročit k umělému dosazení stromů.

Alejí mohutných topolů podél břehu Zadní Lodrantky je majtkem Povodí Labe. Povodí má bohužel plán topolovou alej odstranit.

Kromě topolů zde dnes rostou i nepůvodní a invazivní javory jasanolisté. Toto jsou dřeviny, které budou mít bohužel po odstranění břehových porostů Povodím tendenci k nejrychlejšímu obnovení.

Javor jasanolistý pochází ze Severní Ameriky a do Evropy byl dovezen v 2. polovině 17. století. Původně byl vysazován jako parková dřevina. Dnes se jedná o dřevinu, která má tendenci k nekontrolovatelnému šíření a vytlačuje domácí druhy dřevin a na ně vázané živočichy. Invazivní rostliny narušují svým rozrůstáním přirozená společenstva.

Likvidace invazivních dřevin se většinou skládá ze dvou částí. Nejprve je porost vyřezán a na zbylou část (pařezy) je aplikován biologicky rozložitelný chemický herbicid, který brání zmlazování stromu. Někdy je ovšem nutné provádět likvidaci opakovaně, protože rostliny jsou velmi houževnaté, a i přes chemické ošetření herbicidem zmlazují. Kácení a zatírání herbicidem je nutné provádět v létě, aby strom natáhl herbicid až do kořenů. Naprosto ideální by bylo vybagrování celých pařezů odstraněných dřevin.

1.10.2 Podrost stromů

Keřový podrost stromů, tedy keřové patro, je v přírodě přirozené. Keřové patro je významné zejména pro hnízdění ptáků i jako zdroj jejich potravy, slouží také k úkrytům drobných živočichů. Z hlediska člověka se ovšem potom pod stromy dá špatně pohybovat, prostor pod korunami stromů nepůsobí velkoryse, ale stísněně apod.

Jak již bylo naznačeno v části textu o současném stavu, je nutné najít kompromis mezi tím, co je dobré pro přírodu a tím, co je dobré z hlediska využití pro člověka. S ohledem na záměr návrhu, kdy v partiích vzdálenějších od zastavěného území dostává přednost příroda, bude plně zachováno stávající keřové patro v břehovém doprovodu Mlynářky.

V partiích blíže k zastavěnému území je záměrem návrhu nechat více vyniknout Mlýnský náhon. Z toho důvodu je potřeba, aby byl vnímatelný, tedy, aby byla viditelná jeho hladina. Tomu dnes brání především keře (ale také vysoké kopřivy) na břehu náhonu. Od mostku až k mlýnu je proto navrženo odstranit keře ze břehu tak, aby vynikly mohutné stromy břehového doprovodu a vodní hladina náhonu. Ponechány budou pouze tři mohutné lísky.

1.10.3 Travní porosty

U ploch, které jsou problematické na údržbu díky pařezům, zbytkům plotů, výmolům a jiným terénním nerovnostem, bude nutné přistoupit k úpravě terénu. Bude nutné vytrhat pařezy (případně vyfrézovat) a další překážky, plochu zorat a zasypat výmoly. Pak teprve plochu znovu oset buď osivem na louku nebo na zatěžovaný trávník dle návrhu.

Pozor! Terén je potřeba urovnat pouze tak, aby bylo možné jej bez problémů sekat. Není cílem zarovnat všechny větší terénní nerovnosti. Ty totiž dodávají místu na plastičnosti a zajímavosti.

Travní porosty (ať už běžný trávník nebo louku) je nutno sekat kolem vodotečí až k vodní hladině. Jinak totiž břeh zarůstá kopřivami, pcháči apod., které ve vrcholném létě dosahují značné výšky a brání v přístupu k vodě i k výhledům na ni. To celé pak působí velmi nevzhledně.

Ukázka udržovaného okolí řeky Orlice u Krňovic

1.10.3.1 Problematické partie – porosty kopřiv, křídlatky

Jako jedním z nejdůležitějších kroků údržby zeleně v řešené lokalitě je nutnost zbavit se rozsáhlých porostů kopřiv a nebezpečné invazivní rostliny křídlatky japonské. Likvidace porostů křídlatky již byla zahájena pomocí Roundapu. V případě křídlatky vyroste nová rostlina i ze sebemenšího kousku kořínku!

Likvidace kopřiv je možná pravidelným sečením nebo spásáním (ovcemi, kozami). Spásání zde nepřipadá v úvahu a sečení musí být skutečně velmi pravidelné a vymizení kopřiv trvá poměrně dlouho, proto i zde bych navrhla aplikaci Roundapu s opakováním po 14 dnech.

Po likvidaci problematických rostlin je potřeba místa nově osít. V případě kopřiv je nutná tato likvidace pouze u souvislých ploch. Tu a tam nějaká kopřiva v zapomenutém koutě nevadí, naopak může být přínosem, jelikož se jedná o živnou rostlinu housenek několika druhů motýlů.

Housenka a motýl babočky kopřivové

1.10.3.2 Údržba ploch pod stromy

Kromě míst, kde jsou pod stromy porosty keřů, jsou v řešené lokalitě i skupiny stromů, pod nimiž sice keře nerostou, ale je pod nimi spousta větví, pařezů, porosty ostružiníku apod. Ty je potřeba v rámci možností vyčistit, vyhrabat větve a dále udržovat pravidelným sečením.

1.10.3.3 Louky stávající

U luk je klíčové dodržovat režim sečení (2-3 krát ročně) a veškerou posečenou hmotu sbírat. Je potřeba sekat, ale ne zase příliš často, protože některé rostliny pak vůbec nemají šanci vykvést. Tímto systémem údržby se časem na loukách měly objevit i rostliny, které do ní přirozeně patří a které byly potlačeny. V případě ovsíkových luk by se měly ve větší míře objevit kopretiny, chrpy, zvonky rozkladité....

Na vlhkých pcháčových loukách kvetou zjara blatouchy, jak již bylo řečeno. Ale na vlhkých lukách přirozeně rostou i úpolíny, mydlice či kyprej vrbice....

Správně udržované a pestře kvetoucí louky by se tak měly samy o sobě stát ozdobou – nosným prvkem celkového estetického dojmu z prostředí. Díky správné péči o ně by mělo dojít zvětšení druhové rozmanitosti porostů.

Ovsíková louka s kopretinami a zvonky

1.10.3.4 Pravidelně sečený trávník

Co se týče frekvence sekání a tedy i výšky bylin jsou v návrhu vlastně tři skupiny: louky, běžně sečený trávník a nízký velmi často sečený trávník. Louky jsou krásné, ale nesnáší sešlapávání, proto nejsou vhodné do míst, kde se hodně pohybují lidé. Proto jsou v návrhu louky

kombinovány i s běžně sečeným trávníkem a s nízkým pravidelně sečeným trávníkem, na němž děti mohou běhat, dá se na něm cvičit apod.

V jihozápadní partii je potřeba pravidelně sekat travní porost ostrůvku, aby byl snadno přístupný a lákal k pobytu.

1.11 Návrh využití lesoparku Mlynářka

Využití celé přírodní plochy lesoparku Mlynářka je navrženo jak k relaxaci, k hrám i sportovnímu využití předškolních, školních dětí i dospělých. K tomu, jak využít potenciál volné zelené plochy, se vyjadřovali zástupci města i děti základní školy. Vzešla z toho celá řada podnětů a nápadů, které jsou v návrhu řešení zahrnuty. Nejde jen o to, aby prostor byl plný atraktivních prvků, ale důležitá je jejich estetika i kvalitní zakomponování do prostoru.

1.11.1 Přehled možných aktivit v lesoparku

Prostor je řešen tak, aby zde byl prostor, jak pro aktivní, tak pasivní formy odpočinku.

Aktivní odpočinek pro menší děti:

- ❖ Herní sestava Křivoklát+vlnobití +kolotoč +houpačka
- ❖ Domeček mezi stromy
- ❖ Stavění z písku
- ❖ Jízdy na tříkolce a kole
- ❖ Přírodní herní prvky:
 - Kameny
 - Kmeny
 - Klády
 - Doupě v kopci
 - Vrbové hnízdo
 - Vrbový tunel
 - Hmatový chodník
 - Palisády
 - Xylofon
 - Pařezové posezení
- ❖ Sánkování na kopci v zimě
- ❖ Klouzání na zamrzlých vodních plochách
- ❖ Vodní hřiště
- ❖ Hry na pravidelně sečených trávnicích („Ovečky, ovečky, pojd'te domů!“ apod.)
- ❖ Naučné stezky

Aktivní odpočinek pro větší děti:

- ❖ Herní sestava Křivoklát +vlnobití +kolotoč +houpačka
- ❖ Lanovka
- ❖ Lezecká stěna
- ❖ Rozhledna a velká skluzavka z kopce
- ❖ Síťová houpačka
- ❖ Skate park
- ❖ Jízdy zručnosti na kole

- ❖ Trasy na kola
- ❖ Bruslení na zamrzlých vodních plochách
- ❖ Sáňkování na kopci
- ❖ Koupání ve velkém („koupacím“) jezírku
- ❖ Volná gymnastická cvičení děvčat na pravidelně sečených trávnicích (hvězdy, přemety)
- ❖ Vodní hřiště
- ❖ Naučné stezky

Aktivní odpočinek pro mládež a dospělé:

- ❖ Workoutová sestava + překážkový běh
- ❖ Parkourové hřiště
- ❖ Skate park
- ❖ Lezecká stěna
- ❖ Lanová pyramida
- ❖ Jízdy zručnosti na kole
- ❖ Beach volejbal
- ❖ Bruslení na zamrzlých vodních plochách
- ❖ Sáňkování na kopci
- ❖ Koupání ve velkém („koupacím“) jezírku

Pasivní odpočinek pro všechny věkové kategorie umožňují tato místa:

- ❖ Posezení ve Starodávné zahradě
- ❖ Posezení u vodních ploch – Mlýnského náhonu, tůní...
- ❖ Posezení v altánu
- ❖ Posezení na Vílím palouku
- ❖ Kouzelný a Ovocný sad – posezení (pohoupání) v nich
- ❖ Relaxace na dřevěných molech

Tato místa nabízí:

- naslouchání zurčení vody a bzučení hmyzu
- uklidňující pohled do zeleně a pestrých barev výsadeb
- aromaterapeutické účinky vůní navržených květin a keřů
- mlsání plodů
- pozorování ptáků

Podrobný popis navrhovaných prvků využití by byl v této fázi projednávání studie zavádějící.

1.12 Zeleň návrh

Na začátku práce se zelení je potřeba dbát požadavků ÚP na protipovodňový val či hráz navržený na západním okraji lokality.

1.12.1 Aspekty volné přírody

Cílem návrhu je rozšíření druhové pestrosti místa, oživení a obohacení o zmizelé či ve volné přírodě dnes již vzácné dřeviny, byliny či celé přírodní motivy. Lokalita je řešena na základě principů přírodních zahrad, takže by se měla stát nejen prostorem pro oddych lidí, ale i životním prostorem rostlin, drobných živočichů a hmyzu. Tato obecní plocha se může stát oázou volné přírody v poměrně intenzivně zemědělsky využívané krajině.

Kalina obecná

1.12.1.1 Vzácné a ohrožené domácí keře

Naše domácí keře běžně v lokalitě rostou: černý bez, brslen, líska, trnka, kalina, hloh, růže šípková. Z vzácnějších keřů je navržen dřín, který kvete velice časně - již v únoru a zajišťuje tak první jarní potravu pro včely. V minulosti byl i téměř vymýcen dříšťál obecný.

Kromě růže šípkové jsou navrženy i plané vzácnější růže: růže sivá (růžová s nafialovělými lístky), růže bedrníkolistá (s velkými bílými květy, nízká), růže galská (růžová, nízká). Tyto růže jsou dekorativní nejen svými květy, ale i šípky, které nejsou jen červené, ale bedrníkolistá je má černočerné a růže sivá hnědé.

růže sivá

Z vzácnějších stromů je v lokalitě navrženo vysadit jeřáb břek a hrušeň polničku. Z hruštiček plané hrušně se strouháním dřívě vyráběla prachanda. Tento strom se dnes díky své malé konkurenceschopnosti vyskytuje řídce. Hrušeň polnička stejně jako jeřáb břek jsou dobrým zdrojem potravy pro včely, ptáky i další zvěř.

Růže bedrníkolistá

Původní keře překvapí svými květy nebo zcela nečekanými plody a přitom esteticky zapadají do okolní krajiny. Není potřeba se bát, že by působily nezajímavě. Pro přírodu jsou původní druhy nenahraditelné. Navíc jsou tyto keře prostřený stůl pro včely, motýly a další opylovače košatých českých názvů jako zlatěnky, vejřitky, žlabatky, drobněnky. Mnohé šlechtěné rostliny s plnými květy totiž ztratily schopnost tvořit nektar, a tak výsadba těchto keřů určitě včelky a další hmyz potěší.

Odstínění nežádoucího estetického účinku betonových sloupů je navrženo také pomocí keřů naší volné přírody, které ovšem mají i nezanedbatelný dekorativní účinek: trnka časným bílým kvetením i podzimním zbarvením listů a bobulemi, stejně tak kalina obecná či brslen. Kalina tušalaj také silně voní a přitahuje množství hmyzu. Krušina olšová je společně s řešetlákem jedinou živnou rostlinou pro housenky žlutásky řešetlákového. Je živnou rostlinou i pro modrásku krušinového. Černý bez má krásný tvar, když se nechá volně růst a dřívěšál obecný je dnes v naší přírodě vzácnější. Domácí druhy keřů jsou nenáročné a přírodě velmi prospěšné.

1.12.1.2 Podpora života ptactva a drobných živočichů

Původní druhy keřů jsou i domovem a oblíbenou potravou mnoha druhů ptáků. V lokalitě dnes již rostou keře, v nichž ptáci rádi hnízdí, i keře s bobulemi vhodnými jako potrava. Jsou to: bez, hloh, trnka, kalina.... Z dalších ptáčky oblíbených je navržen ptačí zob obecný a jeřáb ptačí.

Podpořit život ptáčků i možnost je pozorovat lze pomocí ptačích budek a krmítek rozmístěných v lokalitě.

Jedná se o skutečně a nenákladné drobnosti, které mohou mít velký přínos pro přírodu i člověka. Alespoň některé budky je možné pojmout tak, aby stromy zdobily. V takovém případě nám ani nemusí být líto, pokud nebudou všechny obydlené.

Budky mohou vyrábět např. i žáci při hodinách pracovního vyučování nebo je možné vyhlásit soutěž o nejhezčí ptačí budku apod. Budky by měly být nejen krásné, ale měly by splňovat předpoklady, aby se v nich ptáčci zabydleli. Jedná se především o to, aby byly špatně dostupné kočkám, měly správně velké vletové otvory (pro různé druhy ptáčků různé). Švitoření

ptáčků tak bude dalším rozměrem a bohatstvím prostoru. Možnost pozorovat, jak ptáčci přilétají do hnízda s plným zobáčkem potravy, slyšet povykování nenasytných mláďat je prostě krásné.....

Aby se zde ptáčkům opravdu líbilo, je nutné na ně nezapomínat ani v zimě. Do celého prostoru je možné umístit řadu různých krmítek na stromy. Na volnou travnatou plochu třeba krmítko na nožičce, aby se stalo takovou malou dominantkou. Krmítka mohou být porůznu v celé lokalitě. Krmítka k zimě neodmyslitelně patří a udrží v zahradě život. A tak třeba i v lednu zde bude co pozorovat.

Pozorovat ptáčky při pití či koupeli vždy vzbudí úsměv na tváři a potěší. Proto by bylo dobré rozmístit alespoň dvě pítka poblíž míst relaxace.

Pítka by měla být kvůli kočkám na nožičce a kvůli nenechavcům kotvená do podkladu a z nezníčitelného materiálu. Vhodné je např. ptačí pítko CONB (www.zelenadomacnost.com) z eko materiálu, přesněji ze směsi jílu a recyklovaného plastu.

Ukázka ptačího pítka

1.12.1.3 Zaostřeno na motýly

V České republice žije 143 druhů denních motýlů. Bohužel celá polovina jich je v různém stadiu ohrožení. Vzhledem k tomu, že se výrazně snižuje i počet druhů dříve běžných, napočítáme dnes na pěkné květnaté louce jen kolem pěti až deseti druhů motýlů. A což teprve tam, kde květnatá louka široko daleko není! Ve srovnání s Evropou jsme v tomto ohledu bohužel na úrovni úplně nejhorších zemí - V uplynulém století 18 druhů našich motýlů zcela vyhynulo, další jsou v ohrožení. Spolu s nimi zmizely během posledních desetiletí z území našeho státu cca dva až tři tisíce druhů dalšího hmyzu.

Okáč ovsový

Příčinou úbytku motýlů je úbytek jejich přirozeného prostředí. Původní květnaté louky s mnoha desítkami druhů kvetoucích rostlin a jen s několika druhy trav se mění v čisté travnaté, intenzivně hnojené a několikrát za rok sečené „zelené pouště“. Na rozlehlých lánech s chemicky

ošetřovanými porosty řepky, obilí nebo brambor nenacházejí nejen motýli, ale ani jiné druhy hmyzu vhodné podmínky pro život. Mnoho původních luk také zarostlo lesem, na jiných byly postaveny obrovské sklady, nákupní centra nebo parkoviště. Jedinou cestou, jak zabránit dalšímu úbytku motýlů je zajistit, aby krajina byla co nejpestřejší. Aby na loukách kvetlo co nejvíce druhů květin, aby v jejich blízkosti byly křoviny, sem tam nějaký strom anebo kousek lesa... To je prostředí, které motýlům vyhovuje nejvíce.

Motýlům tak pomůžeme založením květnaté louky a ještě více tím, pokud její část pojmem jako louku motýlí – ta se seče pouze jedenkrát ročně. Dále jsou cíleně navrženy některé významné živné keře motýlých housenek: řešetlák pomůže žlutáskovi. Stálezelené keříky routy, které jsou zde také navrženy, jsou zase živnou rostlinou mizejícího otakárka fenyklového.

Otakárek fenyklový

1.12.1.4 Vodní plochy

Problematika vody v krajině se stává v posledních sušších letech aktuálním tématem. Vodní plochy jakékoliv velikosti jsou v krajině velice důležité.

Funkce vodních ploch v krajině:

- akumulace, zadržování vody
- retence, ochrana před účinky přívalových srážek a zmírnění povodňových vln
- čištění vody, sedimentace (zachycování živin a dalších splavenin)
- stabilizace mikroklimatu
- stanoviště (biotopy) – dřeviny (funkce stabilizační a protierozní)
- doplňování zásob podzemní vody a její opětné uvolňování
- estetická kvalita

Nevhodné hospodaření v krajině (vč. odvodnění) snižuje její přirozenou schopnost zadržovat vodu. Tato nedostatečná schopnost zadržení (retence) vody v krajině se stává ožehavým tématem.

Nedostatečná retence vody v krajině postihuje všechny ekosystémy, ale i potřeby člověka a umocňuje negativní projevy klimatických změn (častější extrémní srážky nebo naopak sucho, extrémní teplotní, větrné, ...)

Na lokální úrovni můžeme ke zlepšení problematiky vody v krajině přispět tím, že zadržíme a zpomalíme vodu tam, kde dopadne. Podporováno je tedy vytváření tůní, rybníčků, jezírek v krajině.

Kromě pozitivního působení na vodní režim v krajině vytváří rybníky, tůň a jezírka prostředí životně důležité pro mnoho druhů živočichů a rostlin. Tento svět přirozených vodních ploch ovšem vymírá, přitom vytváří krásné přírodní prostředí výjimečné hodnoty nejen co do estetiky, ale i biologického významu.

Z výše uvedených důvodů jsou do návrhu zakomponovány dvě nové vodní plochy na místě doposud zatápné Mlynářky. Jedná se o malou tůň a velké (koupací) jezírko.

Jezírko (tůň)

Jezírko je přírodní biotop. Čištění zde zajišťují pouze rostliny a bakterie a můžeme zde pozorovat rostliny, vodní hmyz a vodní živočichy v jejich přirozeném prostředí. V ideálním případě by 2/3 vodní plochy měly být pokryty rostlinami a 1/3 zůstat volná. Jezírko pak pracuje zcela bez techniky a nemá žádné náklady na energii.

Princip čištění

Princip čištění je poměrně jednoduchý. Každá voda obsahuje dostatek živin potřebných pro bujný růst řas. Je-li živin příliš mnoho, voda se zakalí a vše v ní poroste bujným řasovým kobercem. Řešením je tedy nechat vodní a pobřežní rostliny odebrat tyto živiny pro svůj vlastní růst a řasám nic nenechat.

Regenerační část

Mělká čistící část je mělká hlavně kvůli vodním rostlinám. Od okrajů mírně klesá do hloubky asi 80 cm až 1 metr. Různým druhům rostlin vyhovují různé hloubky, proto si každá přijde na své.

Tvar jezírka

Přirozený tvar biotopu je kulatý nebo oválný, proto při jeho tvorbě vnější tvar nekomplikujeme. Jezírka se zhotovují hydroizolačních fólií, které umožňují zkopírovat výkop. Čím více se tvar blíží kruhu, tím relativně méně fólie je potřeba na požadovanou plochu a množství vody.

Rostliny vhodné pro jezírka

V hluboké vodě vysazujeme na 10 m² jeden až dva lekníny či stulíky. V mělké vodě připadají na 1 m² 2 až 4 rostliny, v bahenní zóně 6 až 8 rostlin na 1 m², v okolí jezírka 6 až 8 menších nebo 2 až 3 větší rostliny na 1 m².

Zásady pro tvorbu mělkovodního pásma vodních ploch

Břehy nad hladinou vody je dobré mírně sklonovat, aby došlo k pohledovému zapojení do okolního prostředí a aby bylo možné na nich bezpečně stát. Břehy pod hladinou vody by

měly být také mírné ve sklonu 1:5 a mírnější. Přírodovědecky nejcennější částí vodních ploch jsou totiž mělké partie podél břehů (asi do hloubky 0,6 m).

Tyto mělkovodní části s rychle se prohřívající vodou, mělkovodním rostlinstvem a plynulým přechodem na souš jsou velice důležité pro život celé řady živočichů. Právě v těchto částech je pak v tůni či rybníku soustředěna největší rozmanitost druhů živočichů i rostlin. Obojživelníci tu kladou snůšky a probíhá zde vývin jejich larev, dochází zde k přirozenému výtěru ryb, mohou tu hnízdit i vodní ptáci, dochází zde k rozmnožování zooplanktonu, který je přirozenou potravou pro ryby a jiné vodní živočichy, žije zde velké množství vodních bezobratlých. **Tyto partie vodních ploch fungují také jako jakási biologická čistírna celého vodního biotopu.**

Mělkovodní pásmo (do hloubky 0,6 m) by mělo činit u nádrží do velikosti 0,5 ha min. 10%, u nádrží větších minimálně 20%. Důležitá je také vhodná expozice vůči světovým stranám. Nejvhodnější je umožnit vznik mělkovodního pásma v jižně exponovaných částech, neboť to umožní jeho dobré oslunění a rychlé prohřívání. Pokud v okolí vodní plochy nejsou již vzrostlé dřeviny, tak je nevysazujeme tak, aby tyto partie příliš stínily.

Mělkovodní vegetace

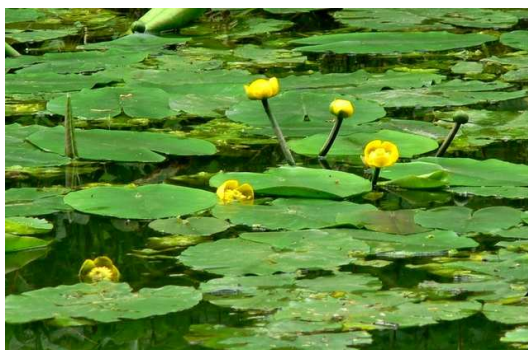
Ve vodní tůni je důležité umožnit růst mělkovodní vegetace. Proto je nutné břehy koncipovat tak, aby se rostliny rychle uchytily a rozvíjely. To znamená, že břehy pod hladinou nesmí být nijak upravené, tedy zpevněné, zasypané štěrkem, lomovým kamenem a pod.

Vodní rostlinstvo vytváří vhodné úkryty pro vodní živočichy a živočichy na vodním prostředí závislé. Z pohledu obojživelníků je přítomnost vegetace ve většině případů nezbytně nutná při kladení snůšek – čolci například zabalují svá vajíčka do listů vodních rostlin.

Vegetaci, která se přirozeně kolem vodní plochy a i v ní zapojí, je možné doplnit cíleným vysazením některých velmi krásných původních druhů rostlin. Často se jedná o druhy, které se dnes vyskytují v přírodě vzácně. Při tom je třeba především zohlednit, že některé rostou v hlubší vodě a jiné v pobřežní zóně.

1. zóna leknínová s hloubkou vody od 40 cm do 2 m

Hlubokou vodu (kolem 2m) potřebuje stulík (stulík žlutý i stulík malý je v přírodě vzácný), lekníny rostou v různých hloubkách podle druhu, našim domácím druhem je leknín bílý. V hloubce koření kalatka s vonnými bílými květy ozdobenými červenými prašníky, dále žlutě kvetoucí plavín štítnatý. V leknínové zóně najdeme i rostliny, které se volně vznášejí ve vodě jako např. vodňanka žabí, která kvete bíle a při troše fantazie připomíná miniaturní leknín, dále kotvice plovoucí. Ta se vyznačuje růžicí hezkých kosočtvercovitých listů. Zcela ve vodě plovoucí nezakořeněné rostliny přispívají k čištění vody např. stolístek. Ponořené rostliny jako hvězdoš a lakušník vodní úspěšně působí proti řasám, protože obohacují vodu kyslíkem.

2. zóna - mělká voda 10 až 40 cm

V této zóně najdeme puškovorec nebo rdesno obojživelné, které každého upoutá svými klasovitými květenstvími růžově červené barvy. V mělkých vodách roste také šmel, který vyniká růžovými, červenými i bílými květy, vachta trojlistá, která je dnes již v přírodě vzácná, prustka (jejíž stonky připomínají jehličnatou rostlinu vyrůstající z vody), šípatka vodní, žabník.

3. zóna – bažina

V bažinaté pobřežní zóně dobře rostou: skřípinec, sítiny, ostřice, rákos, orobinec, blatouch, pomněnka a velmi atraktivní kosatec žlutý. Neobyčejný je také d'áblík bahenní, který má srdcovité listy a květenství skládající se ze zelenobílého toulce a kyjovité palice.

4. zóna - vlhká

Na přechodu vodního společenstva do okolního prostředí mohou růst: kyprej, vrbina, tužebník, úpolín a mečík.

1.12.2 Tradiční venkovská zeleň a prvky kulturní krajiny

1.12.2.1 Nově založená květnatá louka

Navrženo je i úplně nové založení louky. Jedná se o květnatou louku do vlhka. Cílené založení nové louky je motivováno jednak jejím úchvatným estetickým účinkem a jednak jako životní prostor mnoha druhů rostlin a živočichů.

Stávající louky nejsou díky dosavadnímu způsobu příliš pestré a bohaté na květy, i když je z dlouhodobého hlediska díky změně údržby namířeno i k proměně luk, přece jen to nějakou dobu potrvá. Jednorázově založená louka pomocí lučního osiva přinese květy hned.

Na půdách bohatých živinami jako je tato, je třeba použít větší podíl lučních květin a méně trav. Živiny obsažené v půdě rychleji využijí trávy a dříve obsadí prostor. Luční květiny se svým pomalejším počátečním vývojem by byly ve výsledném porostu málo zastoupeny. Luční směs je možné zakoupit např. ve firmě Planta Naturalis, a kde je možné konzultovat vhodnou luční směs s ohledem na stanoviště. V nabídce je např. Mezofytní louku **květnatou**, v níž je obsaženo mnoho lučních květin mimo jiné i kopretiny či kohoutky luční, které je možno vidět na následující fotografii. Jinou možností je směs vlhké květnaté louky např. Rakovec (www.kvetnatelouky.cz).

Založení louky

Není možné semena planých rostlin jednoduše rozházet do stávajícího travního porostu. Osivo klíčí pouze na obnažené půdě, proto se plocha musí předem pečlivě připravit – zřít či zorat. Tam, kde již roste tráva, je nutno frézou trávu důkladně vytrhat. Nakonec se kyprá a čistá plocha uhrabe. Pak teprve je možné rozhodit osivo. Vhodnou dobou pro zakládání louky je duben až červen a později od srpna do září. Osivo se zahrabe jen do povrchové vrstvičky půdy a uválčuje. Pokud neprší, musí se oseté plochy rovnoměrně kropit. Semena nesmí zůstat po dobu 5-6 týdnů bez závlivky! Speciálně namíchané luční směsy lze zakoupit s ohledem na nadmořskou výšku lokality půdní podmínky stanoviště apod.

Vývoj louky

V prvním roce klíčí v obnažené půdě převážně polní druhy a plevely, protože semínka luk líčí pomalu. Plevel je potřeba pokosit vždy, když dosáhne výšky 20 cm, aby luční rostlinky neutlačoval. Sečeme asi 5 až 10 cm nad zemí. Druhým rokem pokvetou kopretiny a některé další rychlejší květiny. Mladé louky pak září modrou barvou chrp a červení máků. Teprve třetím rokem se prosadí vlastní luční byliny, které již vytvořily trvalé společenstvo. Časem se ustaví rovnováha mezi nejlépe přizpůsobenými rostlinami, plevely a travou.

Sečení

Zde opět platí to, co již bylo zmíněno. Louku je potřeba sekat dvakrát až třikrát ročně. Sečeme poprvé v době květu kopretin, podruhé na přelomu července a srpna. Ve velmi suchém létě je možné tuto seč vynechat. Potřetí je možné kosit v září až říjnu. Sečeme kosou nebo lištovou sekačkou, u níž je možné nastavit výšku sečení. Pokud se dobře nastaví samosběrná sekačka, je také možné ji použít. Důležité je louku nehnojit! Z toho vyplývá jednoznačný požadavek louku nemulčovat! Všechna pokosená hmota se musí odstranit! Jinak totiž začnou luční květiny rychle mizet.

1.12.2.2 Hlavaté vrby

Na břehu Mlýnského náhonu je navrženo v části vysadit vrby bílé a napěstovat je jako vrby hlavaté pravidelným ořezáváním. Hlavaté vrby byly tradičním motivem okolí potoků a rybníků. Dnes se jedná o prvek, který zaniká, jelikož staré hlavaté vrby nejsou již ořezávány a proto se rozlamují a nové nejsou v podstatě vysazovány a napěstovány. Přitom ještě před

nedávnm byly tyto vrby běžně pěstované venkovské dřeviny, protože poskytovaly bohatý užitek: proutí na pomlázky či košíky, první pastvu pro včely a léčivou kůru. Tento motiv okolí potoka velmi zpříjemní a „zabydlí“. (viz obraz Za přelízkem v části historie)

Ukázka hlavatých vrb u potoka

1.12.2.3 Ovocný sad

Ovocný sad z vysokých dlouhověkových stromů je jedním z nejohroženějších prvků naší kulturní krajiny. Takových sadů je dnes již skutečně velmi málo, přitom tvořily tradiční součást naší země. Proto vysazení ovocného sadu na obecní ploše je i kulturní počin. Sad z velkých stromů je samozřejmě také krásný - na jaře svým kvetením, ale i v zimě holými kostrami stromů. Navíc je to životní prostor pro drobné savce, ptáky i hmyz.

Proto jsou v lesoparku Mlynářka navrženy i sady. Jsou hned dva a jeden z nich je nazván Kouzelný sad, jelikož jsou zde navrženy již zapomenuté ovocné dřeviny s plody neznámých tvarů a chutí - mišpule, kdouloň, oskeruše, špendlík žlutý, hrušeň Tatarka, morušovník.

Druhý navržený sad je tradiční vysokokmenný sad s množstvím nejrozličnějších ovocných dřevin – skutečná rajská zahrada s třešněmi, višněmi, jabloněmi, hrušněmi, slivoněmi, meruňkami a broskvemi. Výběr stromů je koncipován tak, že třešně zrají postupně, stejně tak slivoně...

Ovocný sad

Sad by měl být ideálně vysázen ze stromů starých krajových odrůd. Věky prověřené odrůdy mají mnoho vlastností, které chybí novým, nepřizpůsobeným odrůdám. Záchrana tradičních dřevin přinese užitek a přispěje k obohacení naší krajiny. Nejde samozřejmě jen o odolnost, ale i o chuť.

Celkově by se v sadu mělo jednat o stromy vzrůstné (tedy na vzrůstné podnoži), jak to bylo po staletí tradiční, nikoliv moderní zákrsy. Korunu by měly mít napěstovanou ve výšce kolem 1,3 m, jednalo by se tedy o polokmeny (aby se na stromy dobře lezlo) či vysokokmeny.

1.12.2.4 Tradiční keře ve Starodávné zahradě

Celá lokalita má velmi přírodní charakter, ale je zde jedno místo – Starodávná zahrada – kde jsou navrženy nepůvodní keře, které byly na zahradách tradiční po staletí. I když to nejsou naše domácí keře, jsou pěstovány již po velmi dlouhou dobu. V kompozici jsou zvoleny zejména ty, které jsou dnes již pozapomenuté (staré druhy růží, kalina, 'Roseum' apod., aby připomněly krásnou atmosféru starých zahrad. Jinde je dán prostor přírodě a tedy našim domácím druhům dřevin.

Tyto tradiční keře jsou krásné: výrazně kvetou i voní a v daném prostředí budou působit přirozeně. Jsou ale také osvědčené svou minimální potřebou údržby, odolností vůči chorobám i mrazu.

Navržené keře kvetou v různou dobu a vůbec se střídají ve svém výtvarném účinku např. barvou květů, zbarvením listů či bobulemi na podzim, barevnými větvičkami v zimě apod. Jsou tedy velmi proměnlivé a zejména volně rostlé. Tím, že ponecháme keře volně růst, jim umožníme, aby se projevil ve své plné a jedinečné kráse. Každý keř má jiný tvar a způsob růstu. Žádné výrazné ořezávání zde nemá své místo. Keře jsou navrženy takové, aby danému místu svým vzrůstem odpovídaly. Keře proto není nutné výrazně seřezávat. To pochopitelně snižuje náročnost údržby. Veliké keře bývaly běžnou součástí zahrad. Dnes jsou v nich k vidění zřídka.

1.12.2.5 Tradiční květiny

Dříve bývaly obce doslova zaplavené květinami – překypovala jimi každá přezahrádka. Pěstovaly se trvalky, letničky i cibuloviny a samozřejmě zejména ty, které nevyžadovaly velkou péči. Květiny okrasné květem byly promíchány s bylinkami i zeleninou. V zahrádkách rostly i rostliny volné přírody: vrbina, violky, pitulníky apod. Některé tradiční druhy venkovských květin jsou dnes již téměř zapomenuté: mydlice, večernice, srdcovka..... Tyto starosvětsky působící romantické a trochu neučesané květinové zahrádky již v podstatě zmizely.

V řešeném území je navrženo několik květinových záhonů sestavených právě z tradičních nenáročných trvalek. Rostliny je potřeba nechat volně rozrůstat. Květiny by měly být koncipovány tak, aby v každé skupině kvetlo něco v jarním, něco v letním a něco v pozdně letním období.

